

Regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområdet

Vedtatt av Fylkestinget 17. juni 2025

Forord

Lysefjorden er et unikt område med natur, landskap og opplevelsesverdier som er kjent langt utover landegrensene.

Det spektakulære fjordlandskapet og de Instagramvennlige fjellturene til Preikestolen og Kjerag har siden den første fylkesdelplanen for Preikestolen ble vedtatt i 1992 ført til en stadig økende turiststrøm fra inn- og utland. Turister og lokale innbyggere på tur er bra for folkehelsa og verdiskapning innen aktivitetsbasert reiseliv. Venner og familie som skryter av gode turopplevelser i Lysefjorden rundt middagsbord i Bergen, Berlin eller Beijing er noe av den beste markedsføringen Rogaland kan få!

Samtidig som det er åpenbare fordeler med å rigge seg for enda mer aktivitetsbasert reiseliv i Lysefjorden i årene som kommer, er det også fare for at økt tilstrømming av folk vil gi slitasje på naturen og skremme vekk truede eller sårbare arter som villrein og rovfugl. Kortsiktig tenkning kan føre til nedbygging av natur og rasering av verdifulle kulturmiljø for å tiltrekke oss turister som kommer for å oppleve nettopp de verdiene som trues dersom reiselivet kommer ut av kontroll. Selv om reiseliv i utgangspunktet gir arbeidsplasser og er en viktig næringsvei for mange lokalsamfunn, kan for mange turister i et område legge press på infrastruktur som parkering, offentlig ferjetilbud eller tilgangen på utleieboliger.

Ole Ueland
fylkesordfører

Regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområdet gir ikke svar på hvordan alle framtidige utfordringer og muligheter skal løses, men viderefører arven fra fylkesdelplanen om å samarbeide på tvers av sektorer og myndighetsnivå om å ta vare på de unike verdiene i Lysefjorden for framtidige generasjoner, samtidig som det legges til rette for verdiskapning og reiselivsutvikling som kommer både tilreisende og lokalsamfunn til gode.

God lesing – og god tur til Lysefjorden!

Innhold

Sammendrag	5
1. Innledning	9
1.1 Behovet for en regional plan	11
1.2 Bærekraftig reiselivsutvikling	11
1.3 Avgrensning av planområdet	14
1.4 Forholdet til andre planer og til verneforskrifter	15
1.4.1 Regionale planer og strategier med føringer for planområdet	15
1.4.2 Forholdet til kommunale planer	17
1.4.3 Verneområder	17
1.4.4. Villrein	18
1.5 Kunnskapsgrunnlag	18
2. Innsatsområder, mål og strategier	20
2.1 Natur, kulturmiljø og landskap	22
2.2 Reisels- og destinasjonsutvikling	25
2.3 Friluftsliv	30
2.4 Lokalsamfunn	32
2.5 Transport og mobilitet	34
3. Felles arealstrategi og retningslinjer for bærekraftig arealbruk i Lysefjorden	37
3.1. Hvorfor felles arealstrategi med planprinsipper og retningslinjer?	38
3.2 Planprinsipper	38
3.3 Retningslinjer	41
3.3.1 Regional arealstrategi for Preikestolen og Lysefjordområdet	41
3.3.2 Regionalt prioriterte destinasjoner	44

3.3.3 Innfallsporter	44
3.3.4 Sammenhengende vandrerute	44
3.3.5 Nye utbyggingsprosjekt	45
3.3.6 Landskap, natur- og kulturmiljøverdier	46
3.3.7 Stillesone – Preikestolen og Neverdalsfjellet	47
4. Gjennomføring	48
4.1 Organisering	49
4.1.1 Overordnede prinsipper for organisering	49
4.1.2 Vurdering av ulike organisasjonsformer	51
4.2 Finansiering	53
4.2.1 Finansieringsbehov	53
4.2.2 Finansieringsmuligheter	54
5. Konsekvenser for miljø og samfunn	56
5.1 Klima og miljøpåvirkning	58
5.2 Samfunnsvirkninger	58
5.3 Risiko og sårbarhet (ROS)	58

Vedlegg:

Handlingsprogram 2025–2028 til Regionalplan
for Preikestolen og Lysefjordområdet

Sammendrag

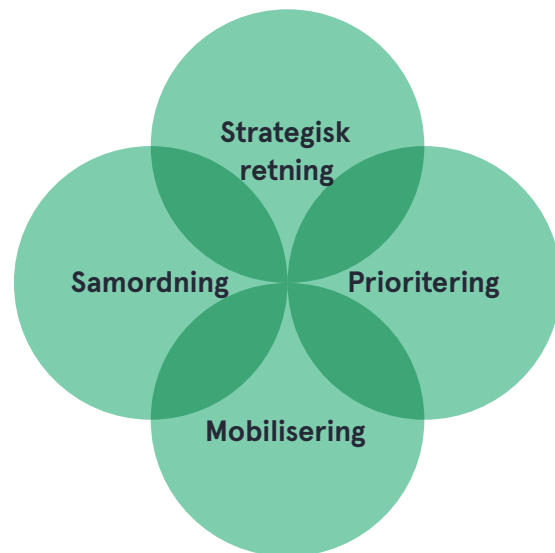
Med utgangspunkt i visjonen «Lysefjorden skal være blant Nordens mest bærekraftige reisemål» gir Regionalplan for Preikestolen og Lysefjorden strategisk retning til arbeidet med å sikre videre utvikling av et bærekraftig reiseliv i Lysefjorden.

Hensikten med planen

Siden 1992 har fylkesdelplan for Preikestolområdet spilt en sentral rolle for utviklingen av Preikestolen som internasjonal attraksjon. Med vekst i antall besøkende til både Preikestolen og resten av Lysefjorden er det et behov for å oppdatere og utvide den gamle planen til å omfatte resten av Lysefjorden og andre viktige attraksjoner.

For å nå planens visjon, «Lysefjorden skal være blant Nordens mest bærekraftige reisemål», er det behov for omfattende samarbeid på tvers av sektorer, kommunegrenser og myndighetsnivå. Virkemidler for utvikling og forvaltning er fordelt på tvers av forvaltningsnivåer og sektorer. Regionalplanen er et nyttig verktøy som kan bidra til å samle aktører, mobilisere ressurser, prioritere områder og gi strategisk retning til utviklingen av et område.

Regionalplanen gir et grunnlag for samarbeid om felles mål og prioriteringer framfor sektorlogikk, gjennom felles organisering, infrastruktur, destinasjonsutvikling og arealforvaltning.

Bærekraftig reiseliv

Planen tar utgangspunkt i FNs bærekraftsmål og prinsipper om bærekraftig reisemålsutvikling fra verdens turistorganisasjon (UNWTO). Det innebærer et tett samspill mellom miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft for å sikre at veksten i besøkende til Lysefjorden skjer innenfor rammer som ivaretar natur og miljø, og lokalbefolkning. Planen introduserer også framtidige ambisjoner om et mer regenerativt reiseliv, der utviklingen av destinasjoner, aktiviteter og tiltak har en netto positiv effekt på natur og kulturmiljø. Det innebærer ikke bare å unngå å bygge ned natur, men å aktivt bidra til bevaring og restaurering av økosystemer.

Hvordan skal vi nå målene?

Planarbeidet har identifisert fem innsatsområder med mål og strategier. Dette er tema det er særlig viktig å samarbeide om og rette innsatsen mot.

Natur, kulturmiljø og landskap

Mål – hva vil vi!

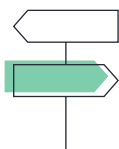
Natur, kulturmiljø og landskap i Lysefjorden skal tas vare på, og er grunnlaget for naturopplevelser, rekreasjon og reiseliv.

Reiselivs- og destinasjonsutvikling

Mål – hva vil vi!

Lysefjorden er en unik helårlig turistdestinasjon med en konkurransedyktig reiselivsnæring.

Friluftsliv

Mål – hva vil vi!

Friluftslivet i Lysefjorden er mangfoldig og basert på naturens premisser.

Lokalsamfunn

Mål – hva vil vi!

Reiselivsutvikling skal styrke lokalsamfunnene.

Transport og mobilitet

Mål – hva vil vi!

Lysefjordområdet har et koordinert, forutsigbart og miljøvennlig transporttilbud tilpasset ambisjonene for de prioriterte områdene hele året.

Felles arealstrategi med planprinsipper og retningslinjer

For at veksten i antall besøkende til Lysefjorden skal skje innenfor bærekraftige rammer er det utviklet en felles regional arealstrategi med et strategisk kart, planprinsipper og retningslinjer. Arealstrategien peker ut regionalt prioriterte destinasjoner og innfallspporter, og bidrar til å prioritere disse områdene for utvikling, samtidig som andre områder kan skjermes. Arealstrategien løfter også fram «Lysefjorden rundt»-vandreruten rundt fjorden som vil muliggjøre turer for gående langs hele Lysefjorden. Prioriteringene i arealstrategien skal gi forutsigbarhet for investeringer og bidra til synergier mellom offentlig og privat innsats.

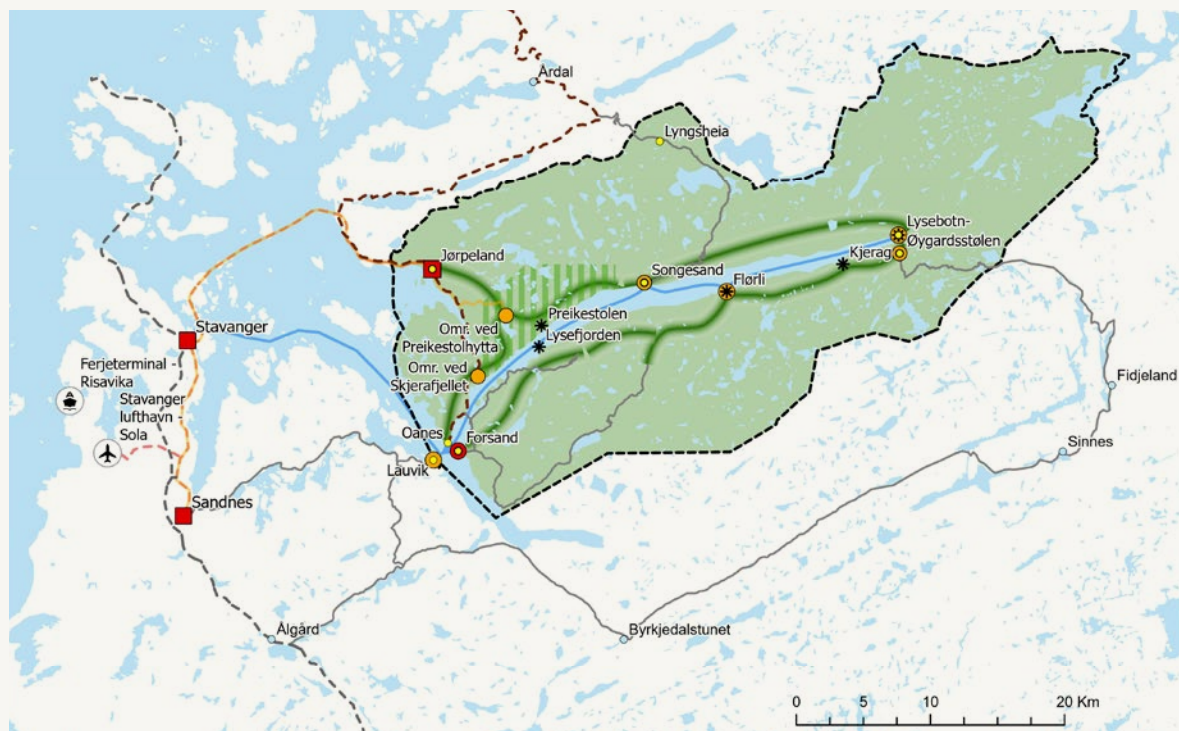
Arealstrategien og retningslinjene skal legges til grunn for planlegging og arealforvaltning i Lysefjorden på alle nivå, både kommunale-, fylkeskommunale- og statlige prosesser.

Felles planprinsipper, jf. retningslinje 3.3.1:

- Ta vare på landskapet, natur- og kulturmiljøverdiene i Lysefjorden.
- Legge til rette for utvikling av prioriterte destinasjoner som er tilgjengelige, attraktive og har kapasitet for utvikling.
- Bedre mobilitet og styre besøksstrømmer til attraksjoner og prioriterte destinasjoner gjennom utvalgte innfallspporter og tilrettelagte forbindelser.
- Binde sammen attraksjonene og de prioriterte destinasjonene med en sammenhengende vandrerute rundt Lysefjorden.

Planavgrensning

Regionalt prioriterte utviklingsområder

- * Attraksjoner
- Region(del)senter
- Destinasjon
- Lokalsenter
- Innfallspott

Miljø

- Stillesone (konkret avgrensning avklart på lavere plannivå)
- Blågrønne verdier

Transport

- Hovedvegnett
- Annet vegnett
- Hovedrute buss
- Hovedrute båt

Annen informasjon

- Nasjonal turistveg
- Vandrerute, konkret trase avklart i egne prosesser
- Flyplass
- Ferjeterminal

Kartet viser regionalt prioriterte utviklingsområder, og danner grunnlaget for ønskede arealstrategier i planområdet

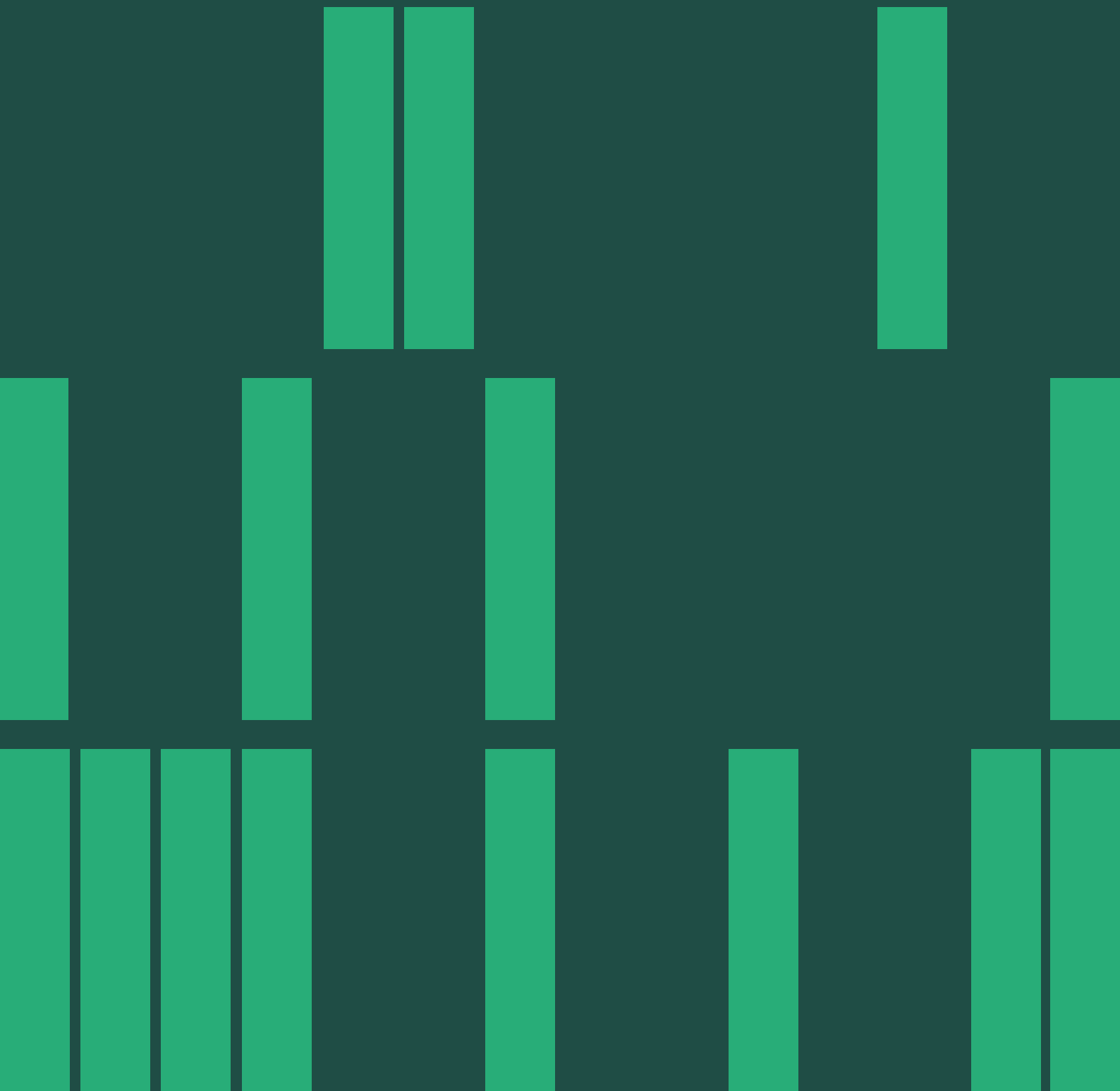
Veien videre

Planen gir en beskrivelse av overordnede prinsipper for organisering og vurdering av ulike organisasjonsformer for fremtidig organisering av arbeidet med reisemålsutvikling. I oppfølgingen av planen skal det utredes ulike modeller for fremtidig organisering, blant annet mulighetene for å etablere en «konsernmodell» med et hovedselskap som får overordnet ansvar for utvikling av hele fjorden, ulike datterselskap kan etableres spesifikt for ulike destinasjoner. Anbefalingen må utredes og konkretiseres nærmere i nært samarbeid med berørte styrever og eiere av berørte organisasjoner.

Organiseringen skal også sikre bredt sammensatt deltakelse fra privat-, offentlig- og frivillig sektor og lokalsamfunn, gjennom en fast møteplass – Lysefjorden forum.

Det pekes også på behovet for å jobbe videre med å utforske nye finansieringsmodeller for utvikling og markedsføring av reisemålet. Oppfølgingsaktivitetene er samlet i et handlingsprogram (se vedlegg).

1. Innledning

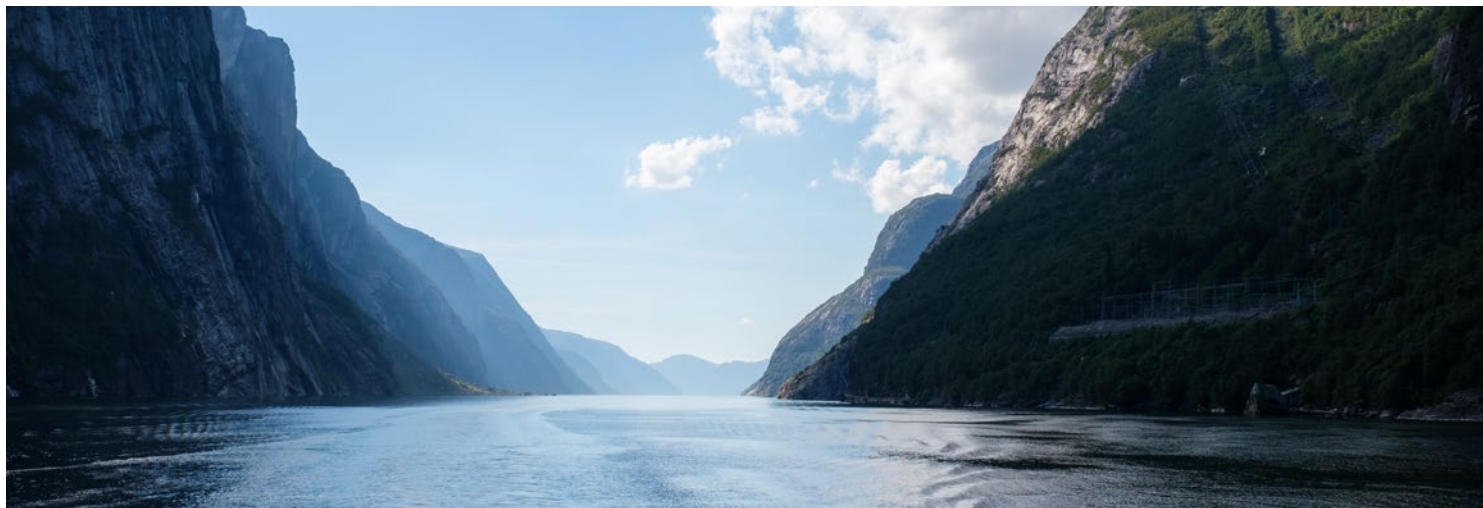

Visjon:

**Lysefjorden skal være
blant Nordens mest
bærekraftige reisemål.**

Lysefjorden.

1.1 Behovet for en regional plan

Lysefjorden og Preikestolområdet er et unikt område med nasjonale kvaliteter i form av særegne naturområder, varierte kulturminner med stor tidsdybde og et spektakulært fjordlandskap. Kvalitetene i området har ført til en stadig økende turiststrøm fra inn- og utland og økt bruk av området til friluftsliv. Det gir betydelig potensiale for verdiskaping og markedsføring av regionen. Prognoser for fremtidige besøkstall tilsier at interessen for området kan øke betydelig. Det henger også sammen med at man på nasjonalt nivå har en uttalt satsning på naturbasert reiseliv. I tillegg til de positive effektene av økt tilstrømming gir det også fare for slitasje og nedbygging av natur og kulturmiljø som er selve grunnlaget for attraksjonskraften til området. Det er et område hvor det både fins muligheter og utfordringer som må vektlegges fremover.

I Utviklingsplan for Rogaland 2021–2024, fattet fylkestinget vedtak om utarbeidelse av en regional plan for Preikestolen og Lysefjordområdet, for å sikre en helhetlig og bærekraftig forvaltning av området. Regionalplanen avløser Fylkesdelplan for Preikestolområdet fra 1992. Planen skal ha et langsiktig perspektiv og konsentrerer innsatsen om tema som er aktuelle, og som krever planavklaring og organisatoriske grep for løsning.

Regional plan, etter plan- og bygningslovens §8-1, er fylkeskommunens viktigste planverktøy. Regional plan brukes ved utstrakt behov for regional samordning av aktører og virkemidler, for å ivareta nasjonale og regionale interesser og sektorovergripende samfunnsutfordringer. Det muliggjør etablering av felles mål, forpliktende samarbeid og bruk av regionale retningslinjer og bestemmelser for arealbruk.

1.2 Bærekraftig reiselivsutvikling

Planens visjon er «Lysefjorden skal være blant Nordens mest bærekraftige reisemål». Kort fortalt betyr det at vi sammen skal jobbe for en utvikling i Lysefjordområdet som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge for fremtidige generasjoners muligheter til å dekke sine behov (Verdenskommisjonen for miljø og utvikling 1987). Vi ønsker også å fremme samarbeid med andre reisemål i Norden som jobber for en bærekraftig utvikling. Planen legger til grunn FNs 17 bærekraftsmål og tar sikte på å finne fram til strategier og plangrep som bidrar til en bærekraftig og balansert utvikling i Lysefjordområdet.

Et bærekraftig reisemål er et sted som har en balansert tilnærming til reiseliv, som tar hensyn til både lokalsamfunnet og miljøet, og som samtidig er økonomisk lønnsomt.

Verdiskaping – tre bærekraftsdimensjoner

Bærekraftig utvikling ses ofte på i tre dimensjoner: miljømessig, sosial og økonomisk. Et premiss for bærekraftig utvikling er at verdiskaping innen en dimensjon ikke skal ødelegge for en annen, eller bidra til å svekke den totale verdiskapingen.

- Økonomisk bærekraft – velferd
- Sosial bærekraft – livskvalitet
- Miljømessig bærekraft – livsgrunnlaget

For å lykkes med bærekraftsmålene må det være samarbeid for å oppnå bærekraftig utvikling.

SAMARBEID

ØKONOMISK

SOSIAL

MILJØ

FN sine bærekraftsmål sett i sammenheng.

Figur 1. FNs bærekraftsmål.

Reiselivet og de besøkende skal skape positive effekter for både næringsliv, lokalsamfunn og miljø.

FNs turistorganisasjon (UNWTO) har definert tre hovedmål for bærekraftig reiselivs-utvikling (samt 10 delmål), basert på de tre

bærekraftsdimensjonene (figur 1). De tre hovedmålene handler om bevaring av natur, kultur og miljø, styrking av sosiale verdier og økonomisk levedyktighet. Disse målene, og FNs bærekraftsmål legges til grunn for reiselivsutvikling i Lysefjordområdet.

Klima og miljø

- Å respektere, videreutvikle og fremheve lokalsamfunnets historiske kulturarv, autentiske kultur, tradisjoner og særpreg.
- Å bevare og videreutvikle landskapskvalitet, både for by og bygd, slik at landskapets fysiske og visuelle integritet ikke degraderes.
- Å støtte bevaringen av naturområder, dyreliv og habitater, og minimere ødeleggelser av disse.
- Å minimere reiselivsbedrifters og turistenes forurensning av luft, vann og land (inkludert støy), samt å minimere genereringen av deres avfall og forbruk av knappe og ikke-fornybare ressurser.

Sosialt

- Å bevare og styrke livskvaliteten i lokalsamfunnet, inkludert sosiale strukturer, tilgang til ressurser, fasiliteter og fellesgoder for alle, samt unngå enhver form for sosial degradering og utnyttning.
- Å engasjere og gi kraft til lokalsamfunnet og lokale interessenter mht., planlegging, beslutningstaking og utvikling av lokalt reiseliv.
- Å styrke kvaliteten på reiselivsjobber (direkte og indirekte), inkludert lønnsnivå og arbeidsforhold uten diskriminering ut fra kjønn, rase, funksjonshemninger eller andre faktorer.
- Å sørge for trygge, tilfredsstillende og berikende opplevelser for alle turister uavhengig av kjønn, rase, funksjonshemninger eller andre faktorer.

Økonomisk

- Å sikre levedyktigheten og konkurransedyktigheten til reiselivsdestinasjoner i et langsiktig perspektiv, gjennom å maksimere reiselivets verdiskapning i lokalsamfunnet, inkludert hva turistene legger igjen av verdier lokalt.
- Å sikre levedyktigheten og konkurransedyktigheten til reiselivsbedrifter i et langsiktig perspektiv.

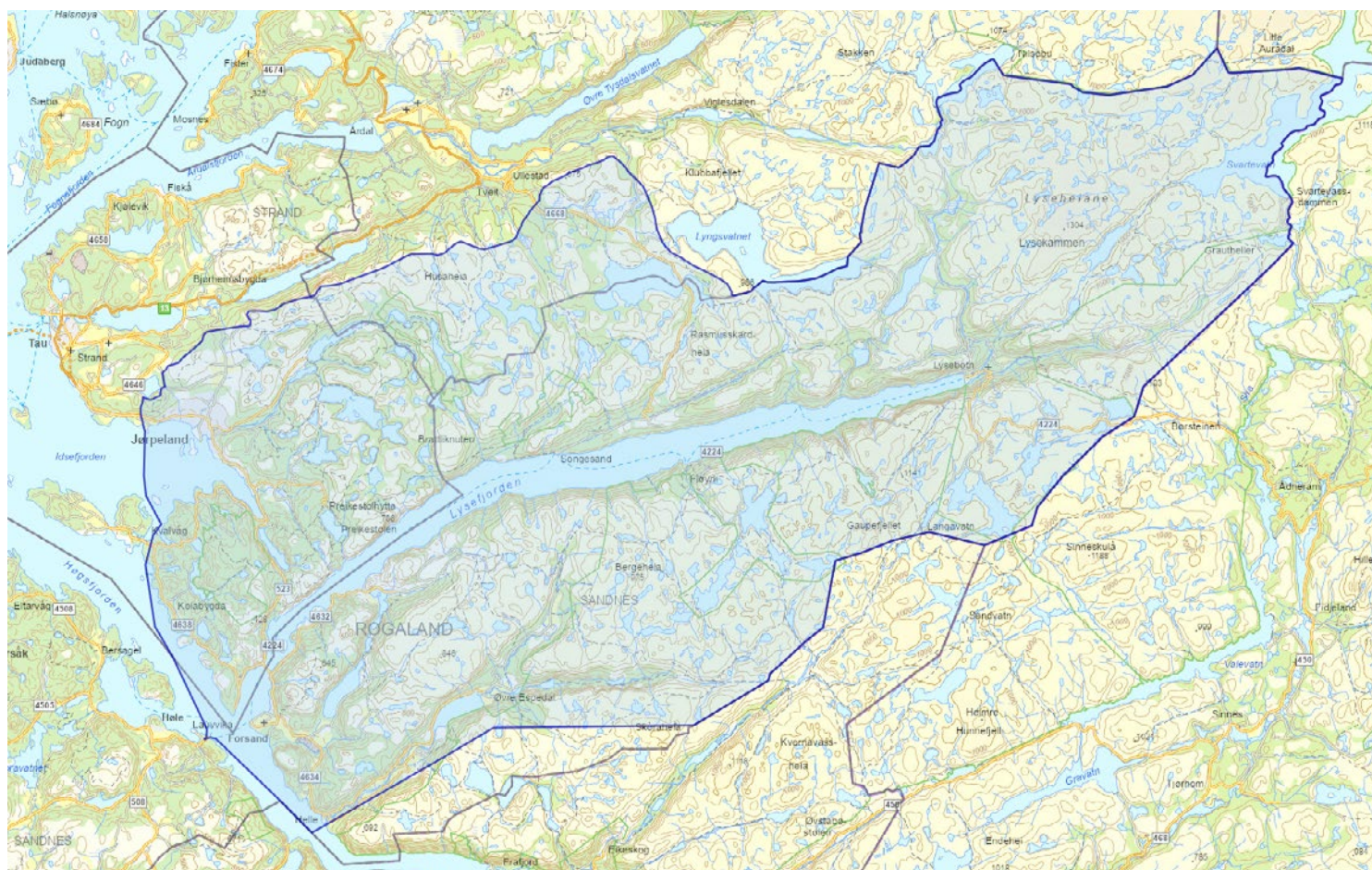
Figur 2. FN turistorganisasjon (UNWTO) sine mål og delmål for bærekraftig reiselivsutvikling.

Begrepet bærekraftig er stadig i utvikling, og det har oppstått ulike tilnærminger som reflekterer ulike ambisjonsnivåer for hvordan man kan jobbe med bærekraft. Stadig flere bedrifter har fokus på gjenopprettende tiltak og regenerative prinsipper. Regenerative prinsipper innenfor reiseliv handler om at besøk bidrar til forbedring, altså at reiselivet skaper bedre forhold for både lokalsamfunnet og miljøet (NOU 2023:10).

1.3 Avgrensning av planområdet

Regionalplanen er geografisk avgrenset til Lysefjorden og det nærliggende fjord- og heilandskapet innenfor kommunene Sandnes, Strand og Hjelmeland. Planens arealstrategi og retningslinjer gjelder kun for planområdet. Planens mål og strategier omfatter også regionalt samarbeid utover planområdet.

Kilde: Temakart-Rogaland

Figur 3. Kartet viser planavgrensningen for regionalplanen og kommunegrenser innenfor planområdet.

1.4 Forholdet til andre planer og til verneforskrifter

1.4.1 Regionale planer og strategier med føringer for planområdet

I henhold til Utviklingsplan for Rogaland 2025–2028 inneholder plansystemet i Rogaland planer og strategier med føringer for planområdet (se tabell 1). Behov for endringer av disse

styringsdokumentene vurderes hvert fjerde år, gjennom arbeidet med utviklingsplanen.

Det er vurdert og det er tatt hensyn til føringer gitt i andre regionale planer og strategier. Der regionalplanen gir føringer som avviker fra andre regionale planer, er det basert på et oppdatert kunnskapsgrunnlag og konkretisering for bærekraftig utvikling av Lysefjordområdet.

Regionalplan	Planens formål
Regionalplan Jæren og Søre Ryfylke	Planen gjelder for den del av planområdet som ligger i kommunene Strand og Sandnes. Planen bidrar til samordnet areal og transportplanlegging, bla. prinsipper for lokalisering av bolig og næring. Planen gir også føringer for landbruk, natur og friluftsliv (LNF) og ivaretagelse av blågrønne strukturer. Jørpeland og Forsand inngår i den regionale arealstrategien som hhv. regiondelsenter og lokalsenter.
Regionalplan for samordna arealbruk og transport i Ryfylke 2017–2030	Planen gjelder for den del av planområdet som ligger i Hjelmeland og Strand. Planen bidrar til samordnet areal og transportplanlegging, bla. regionale arealstrategier og prinsipper for lokalisering av bolig og næring. Planen gir også noen føringer for landbruk, natur og friluftsliv (LNF).
Regionalplan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei (Heiplanen)	Planen skal ivareta sammenhengende leveområde for villreinen, samtidig som det blir lagt til rette for bygde- og næringsutvikling i bygdene rundt heiområdene. Planen inneholder mål og strategier, retningslinjer og et handlingsprogram. Planområdet omfatter kommuner i fire fylker, inkludert kommunene Suldal, Hjelmeland, Sandnes og Gjesdal i Rogaland.
Regionalplan for kulturmiljø 2023–2035	Gir oversikt over viktig kulturarv i Rogaland, og setter rammer for den regionale kulturmiljøpolitikken. Planen inneholder både mål, oversikt over viktige kulturmiljø, retningslinjer og et handlingsprogram.
Nærings- og innovasjonsstrategi	Er førende og gir retning for fylkeskommunens prioriteringer innen næringsutvikling. Strategien har tre tematiske satsningsområder: 1. Ren energi og maritim framtid 2. Mat 3. Reiseliv og opplevelse
Samferdselsstrategi for Rogaland 2022–2033	Gir mål og føringer for prioriteringer for transport og mobilitet i fylket. Herunder økonomiske prioriteringer.

Tabell 1. Viser gjeldende regionale planer og strategier med føringer for planområdet.

1.4.2 Forholdet til kommunale planer

Det er gjennom planprosessen tatt hensyn til arealføringene i gjeldende kommuneplaner og andre kommunale planer, og det har vært kontakt med kommunene om dette. I store trekk er det godt samsvar mellom føringene i de kommunale planene og denne regionale planen. Der regionalplanen gir føringer som avviker fra gjeldende kommuneplaner er det regionale interesser knyttet til dette, som er basert på et oppdatert kunnskapsgrunnlag, og som er nærmere beskrevet i planen. Ved neste rullering av kommuneplanene forventes det at de tilpasses føringene i denne regionale planen.

1.4.3 Verneområder

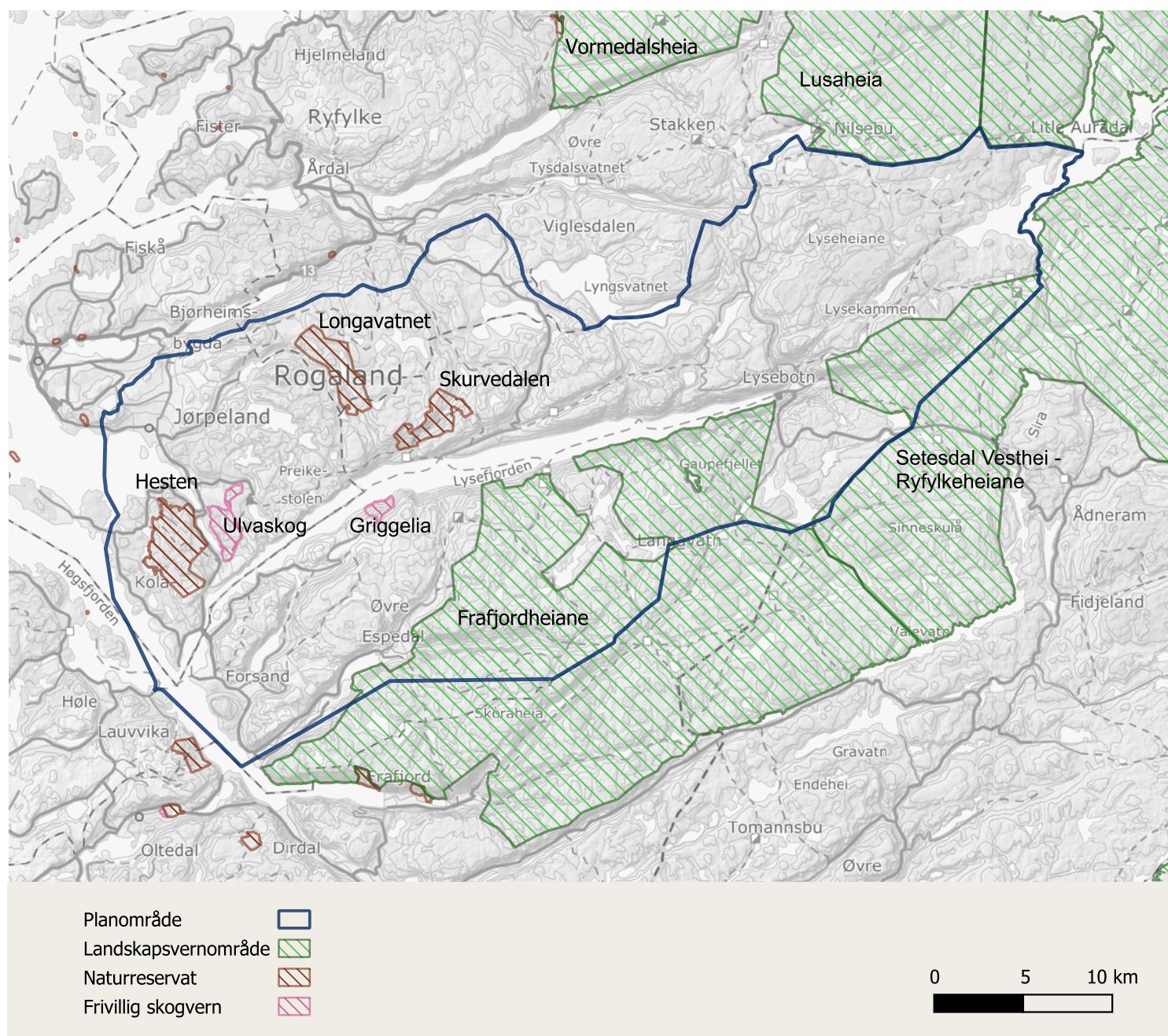
Innenfor planområdet ligger Frafjordheiane landskapsvernområde som omfatter et stort areal på sør-østsiden av Lysefjorden, og som inngår i Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane verneområde. I heiene nord for Lysefjorden ligger det tre naturreservater. I verneområdene er det verneforskriftene som gjelder, og eventuelle aktiviteter innenfor verneområdene må avklares med vernemyndighetene. I juni 2025 ble det opprettet to naturreservater gjennom ordningen for frivillig skogvern, hvor skogeier på eget initiativ tilbyr skogareal for vern.

Verneområde	Vernetype
Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane verneområde	Består av til sammen 17 store og små verneområder i Agder og Rogaland. Fordelt på 7 landskapsvernområder, 2 biotopvernområder og 8 naturreservater. Har eget verneområdestyre.
Hesten	Naturreservat
Longavatn	Naturreservat
Skurvedalen	Naturreservat
Griggelia	Frivillig skogvern, pågående prosess.
Ulvaskog	Frivillig skogvern, pågående prosess.

Tabell 2. Oversikt over verneområder i planområdet.

Verneområder i planområdet

Figur 4. Kartet viser verneområdene innenfor planområdet.

1.4.4. Villrein

Deler av planområdet er nasjonalt villreinområde. Nesten hele den europeiske bestanden av villrein lever i Norge, noe som gjør den til en ansvarsart, som vi er særlig forpliktet til å ta vare på. Villreinen er vurdert som nær truet i den norske rødlista. Setesdal Ryfylkeheiane villreinområde ble i 2021 klassifisert til dårlig kvalitet, og staten arbeider med en tiltaksplan for villreinområdet. Regionalplan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei (Heiplanen) skal ivareta sammenhengende leveområder for villrein, og inneholder mål, strategier, retningslinjer og handlingsprogram for dette. Innenfor villreinområdene er det Heiplanen og tiltaksplaner for det nasjonale villreinområde som vil være førende for utvikling.

1.5 Kunnskapsgrunnlag

Det er utarbeidet et omfattende kunnskapsgrunnlag for å gi grunnlag for en omforent situasjonsforståelse om temaer som er relevant for regionalplanen. I tillegg til kunnskap fra gjeldende statistikk, planer og utredninger har fylkeskommunen utarbeidet følgende nye rapporter i planarbeidet.

- Notat «Oppsummering fra workshop 2022», utarbeidet av fylkeskommunen
- Rapport «Kunnskapsgrunnlag til planprosessen», utarbeidet av Asplan Viak, desember 2022
- Notat «Reiseliv og næringsutvikling i Lysefjordområdet», utarbeidet av fylkeskommunen i mars 2023
- Trafikkanalyse for Preikestolen og Lysefjordområdet, utarbeidet av Rambøll
- Kartleggingsrapport forvaltning av Preikestolen og Lysefjordområdet, utarbeidet av MIMIR, juni 2024
- Notat fra fylkesadvokaten om organisering

Viktige råd fra kunnskapsgrunnlaget til planarbeidet:

Natur, kulturmiljø og friluftsliv

- Lysefjordens attraktivitet er naturen og landskapet, og dette bør bevares samtidig som det legges til rette for naturbasert reiseliv.
- Kartlegging av landskap, naturmangfold og kulturmiljø viser betydningen av Lysefjordområdet i regional, nasjonal og internasjonal sammenheng. Særlig langs Lysefjorden har store verdier overlapp med hverandre.
- Delområder med svært stor verdi og stor verdi, bør i kommende kommuneplaner vises med hensynssone C (plan- og bygningsloven § 11-8) med særlig hensyn til landskap, naturmiljø og kulturmiljø. Til hensynssoner bør det etableres retningslinjer for å ivareta verdiene og sette rammer for arealbruken.
- Landskapet langs Lysefjorden er sårbart for store inngrep og arealendringer, store installasjoner eller bygninger. Alle nye tiltak bør underordne seg landskapet, og strandsonen bør unngås.
- Det bør tas utgangspunkt i det man allerede har, f.eks. eksisterende stier, bygg og områder som allerede er utviklet, framfor å bygge nytt i urørt natur.
- Kommunenes kartlegginger viser at store deler av planområdet enten er «svært viktig» eller «viktig» friluftsområder. Lysefjordområdet er viktig for friluftslivet, både lokalt og regionalt.

Reiselivs- og destinasjonsutvikling

- Preikestolen er hovedattraksjonen, som skaper trafikk både til Norge og til regionen.
- For at Preikestolen skal kunne videreutvikle posisjonen som en ikonisk tur må det jobbes videre med tilrettelegging og rammebetingelser som gjør det mulig å håndtere trafikkveksten.
- Preikestolen og Lysefjorden er to ulike opplevelser, og bør markedsføres som det.
- Mens Preikestolen primært er et dagsturmål vil Lysefjorden i større grad kunne utvikles i forhold til småskala turisme med fjellet, grendene og vannet som ferdselsårer

og kultur/historiefortellinger som viktige elementer, og hvor oppholdet er i flere dager.

- Destinasjonsutvikling er viktig for å gi et attraktivt og sammenhengende reiselivstilbud.
- For å øke verdiskapingen og sikre mer helårsarbeidsplasser vil det også være viktig å øke trafikkgrunnlaget høst, vinter og vår. I dette ligger også å bygge opp relevante overnattings- og servicetilbud som bidrar til økt oppholdstid.

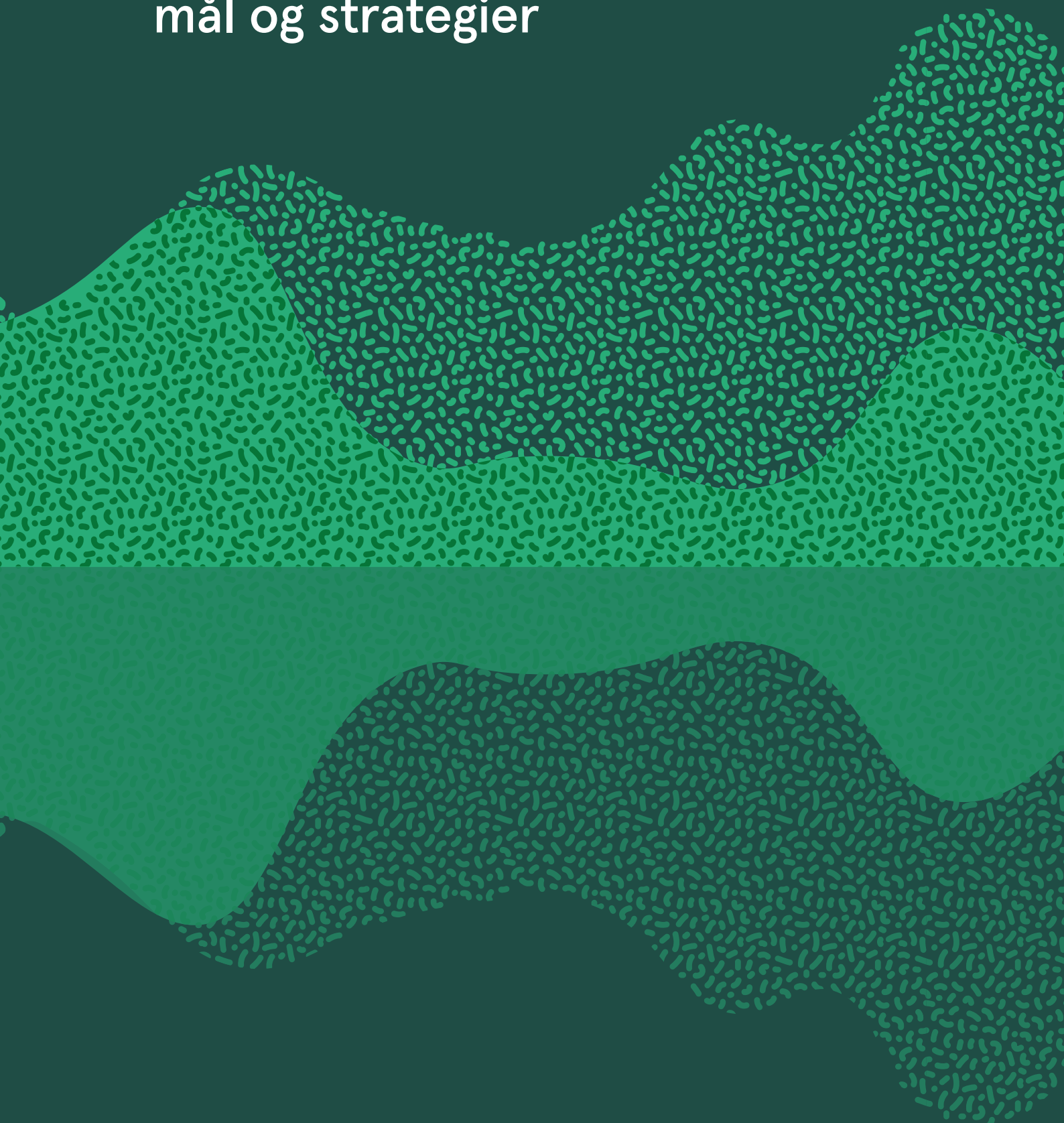
Transport og mobilitet

- Vurdere transportløsninger hvor det offentlige og det private tilbudet utfyller hverandre for å skape de beste løsningene for besøkende til Lysefjordområdet.
- Forbedre informasjon om hvilke muligheter man har til å reise i Lysefjordområdet.
- Vurdere hvordan antall turister som reiser videre fra Preikestolen til andre destinasjoner rundt Lysefjorden kan økes, og hvilke ferjetilbud og overnattingsmuligheter som kreves for dette.
- Innføre tiltak for å redusere utslippene på Lysefjorden, samtidig som at det innføres tiltak for å øke passasjerkapasiteten for turisme på fjorden.
- Fylkesveiene til Songesand og Lysebotn har ikke en veistandard som er egnet til betydelig økning i veitrafikken.
- Vurdere alternativer som kan styrke Jørpeland som kollektivknutepunkt, for å redusere biltrafikk til Preikestolen og samtidig øke turismen og lokalt næringsliv i Jørpeland.
- Behov for samarbeid mellom aktørene i området for å bedre legge til rette for helårsturisme.

Samarbeid og gjennomføring.

- Fylkesdelplanen for Preikestolområdet (1992) har bidratt til samhandling og gjennomføringsevne, noe som var avgjørende for å nå målet om Preikestolen som nasjonal attraksjon og samtidig unngå store pressproblemer.
- Stiftelsen Preikestolen har vært en suksess og har vært avgjørende for mye av oppfølgingen av fylkesdelplanen for Preikestolen.

2. Innsatsområder, mål og strategier

Lysebotn.

Planarbeidet har identifisert fem innsatsområder med mål og strategier. Dette er tema det er sentralt å samarbeide om for å sikre en bærekraftig utvikling i Lysefjorden.

Figur 5. Viser de fem innsatsområdene og at egenverdien til natur, kulturmiljø og landskap ligger til grunn for selve attraksjonskraften i området og utviklingen må ivareta dette.

2.1 Natur, kulturmiljø og landskap

Mål og strategier

Hva vil vi

Natur, kulturmiljø og landskap i Lysefjorden skal tas vare på, og er grunnlaget for naturopplevelser, rekreasjon og reiseliv.

Slik gjør vi det

- Fremme bærekraftig bruk av landskap, kultur- og naturområder med særlig fokus på å skjerme områder som er spesielt verdifulle eller sårbare.
- Etablere kunnskap og styrke samhandling mellom myndigheter for å sikre at landskap, kulturminner, kulturmiljøer og sårbare naturområder ikke forringes, men tas vare på gjennom langsiktig forvaltning, skjøtsel og restaurering.
- Ta vare på landskap og kulturhistorien langs Lysefjorden gjennom formidling og bruk av kulturminner og produktutvikling innen mat, kultur og historiefortelling.

Landskap

Lysefjorden er en 42 km lang fjordarm som utgjør et av Rogalands mest storslåtte og særpregede fjordlandskap. Landskapet er variert og består av bratte sider som strekker seg fra havnivå til over tusen meters høyde. Kontrasten mellom de steile fjellsidene og småskala jordbruk på grønne flekker i fjellsider og på strandflater er stor.

Landskapet i heiene rundt Lysefjorden består til dels av urørt natur med store naturkvaliteter, mens andre områder er preget av menneskelig aktivitet som kraftlinjer, oppdemmede vann, demninger og anleggsveger. I Lysebotn er sporene etter den moderne kraftproduksjonen fremtredende. Aktiv jordbruksdrift med beitebruk av kultur- og naturlandskap har

vært viktig for å forme kulturlandskapene omkring de gamle fjord- og fjellgardene langs Lysefjorden. Der beitebruk og slåtteaktivitet opphører gror kulturlandskapet igjen. Ved Lysefjordbrua, ytterst i fjorden, finnes endel hyttebebyggelse og reiselivsanlegg.

Natur

Naturen i Lysefjordområdet er variert og rik med ulike naturtyper og arts mangfold. Det er flere steder dokumentert viktige naturverdier, flere av disse er omfattet av naturreservat, landskapsvernområde, vernet vassdrag, eller er foreslåtte verneområder. Blant annet er området omkring Preikestolen vurdert til å ha naturverdier som kvalifiserer til vern.

Håheller.

Flørli.

Store deler av planområdet ligger innenfor nasjonalt villreinområde. Det er i liten grad fast opphold av villrein i området, men de kan vandre inn i deler av området og særlig på vinterstid. Langs Lysefjorden er det hekkeplasser for flere truede og fredede arter av rovfugl, som er sårbare for mye aktivitet. Dersom aktiviteten blir for stor kan dyremangfoldet påvirkes og vil trekke seg vekk fra områder der det er høy ferdsel.

Innenfor planområdet ligger det flere områder som er registrert i det nasjonale registret for geologisk arv. Det er særlige geologiske verdier knyttet til Refsvatnmorenen og Esmarkmorenen som begge tidligere er foreslått vernet. Den internasjonale geologiske union har utpekt fem norske lokaliteter som geologisk verdensarv, Esmarkmorenen som var avgjørende for oppdagelsen av hvordan istiden formet landskapet, er en av dem. Preikestolen og Kjerag er registrert som geologisk arv på grunn av opplevelsesverdi og særskilte betydning som ikoniske og særskilte naturfenomener.

Kulturmiljø

I Lysefjordområdet finnes det et mangfold av kulturminner og kulturmiljø som strekker seg langt tilbake i tid. Lysefjorden med omkringliggende fjellsider er vurdert å være et av de kulturhistorisk viktigste landskapene i Norge. Området inngår i Riksantikvarens

Register over kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse (og ble tidligere benevnt som KULA-område). Området har naturligvis også høy regional verdi, og inngår i Regionalplan for kulturmiljø (2023–2035). Kulturminnene er med på å beskrive menneskets målestokk i et kraftfullt landskapsrom og forteller om vår innflytelse på naturen.

Betydningsfullt for landskapet og synlig i Lysefjorden er fjord- og fjellgårdene, samt kraftindustrien. Sporene av den tidlige kraftutbyggingen og dens utvikling i Rogaland er særlig godt representert ved Flørli. Lysefjordområdet har en rekke kulturmiljø og kulturminner av lokal, regional og nasjonal verdi. Det er registrert automatisk freda kulturminner av nasjonal verdi hovedsakelig i Lysebotn og ved fjordens utløp.

Kulturmiljø er en kilde til kunnskap, opplevelser og bruk, det bidrar til stedsidentitet og kan gjøre områder attraktive. I tillegg kan kulturmiljø være en ressurs for næringsutvikling og verdiskapning. De viktigste utfordringene for kulturmiljø i området er at de er sårbare for arealendringer. Gjengroing av kulturlandskap og vedlikehold av verneverdig bygningsmasse er andre utfordringer som krever både ressurser og finansiering for å håndtere. Aktiv jordbruksdrift med beitebruk er en ressurs for å ivareta kulturlandskapet.

2.2 Reiselivs- og destinasjonsutvikling

Mål og strategier

Hva vil vi

Lysefjorden er en unik helårlig turist-destinasjon med en konkurransedyktig reiselivsnæring.

Slik gjør vi det

- Tilrettelegge for utvikling av reiseliv og verdiskapning i Lysefjorden basert på natur- og kulturopplevelser, med utgangspunkt i regionalt prioriterte destinasjoner og innfallsporier.
- Styrke samarbeid og dialog om reisemålsledelse i området for å sikre komplementære produkter med kvalitet og bærekraft i alle ledd.
- Utvikle rammebetingelser som kan bidra til flere konkurransedyktige og lønnsomme reiselivsbedrifter, som gir grunnlag for helårlig sysselsetting.
- Samarbeide med andre aktører på Vestlandet og nasjonalt om utvikling og markedsføring av reiselivsverdiene i Lysefjorden, inkludert samarbeid om nasjonale og internasjonale merkeordninger.
- Reiselivsutviklingen i planområdet skal være bærekraftig og ha FNs bærekraftsmål som rettesnor for all utvikling. Reiselivet skal ha som ambisjon å bidra til fornyelse av ressursene og å skape positiv merverdi for lokalsamfunn, klima og miljø.
- Opprettholde landbruk og andre næringsvirksomheter som allerede finnes langs Lysefjorden.
- Det skal legges til rette for helårlig drift ved prioriterte destinasjoner, inkludert nødvendig infrastruktur for kort og langtidsbesøkende.

Preikestolen og Lysefjordområdet som reisemål

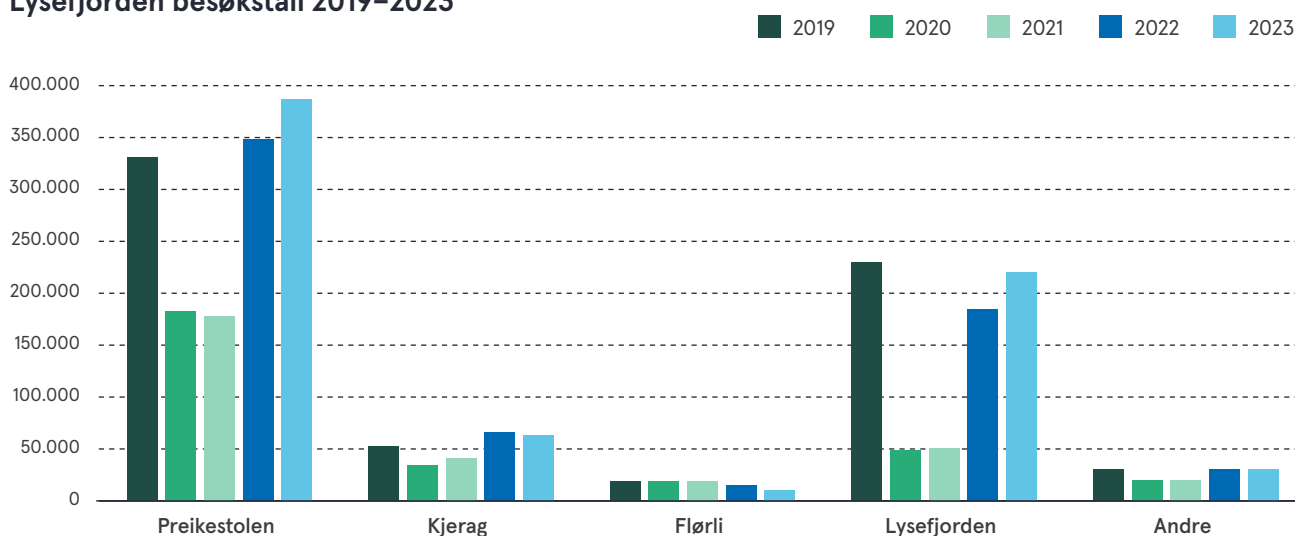
Preikestolen er den desidert største attraksjonen i Lysefjorden målt i antall besøk. I 2023 var det om lag 387 000 mennesker som tok turen til platået. Preikestolen er med dette en av Norges mest besøkte naturattraksjoner. I tillegg tok ca. 220 000 mennesker fjordcruise på Lysefjorden i 2023, mens om lag 63 000 gikk til Kjerag. Selv om Flørli, Lysebotn og andre destinasjoner langs fjorden har noe mindre besøk kan også disse stedene oppleve press på sommeren og i viktige utfartshelger.

Lysefjorden Utvikling har estimert en årlig vekst på 25 000 besøkende til Preikestolen i årene framover, med totalt 563 000 besøkende i 2030. Det tilsvarer en årlig vekst på 4,5 % og en dobling av dagens besøkende til Preikestolen dersom samme vekst videreføres

til 2040. Til sammenligning var veksten i antall internasjonale turister til Norge på 4,3 % årlig i årene før COVID19 (2012–2019) ifølge FNs turistorganisasjon.

Lysefjorden besøkstall 2019–2023

Figur 6. Viser besøkstall for attraksjonene i Lysefjorden for perioden 2019–2023.

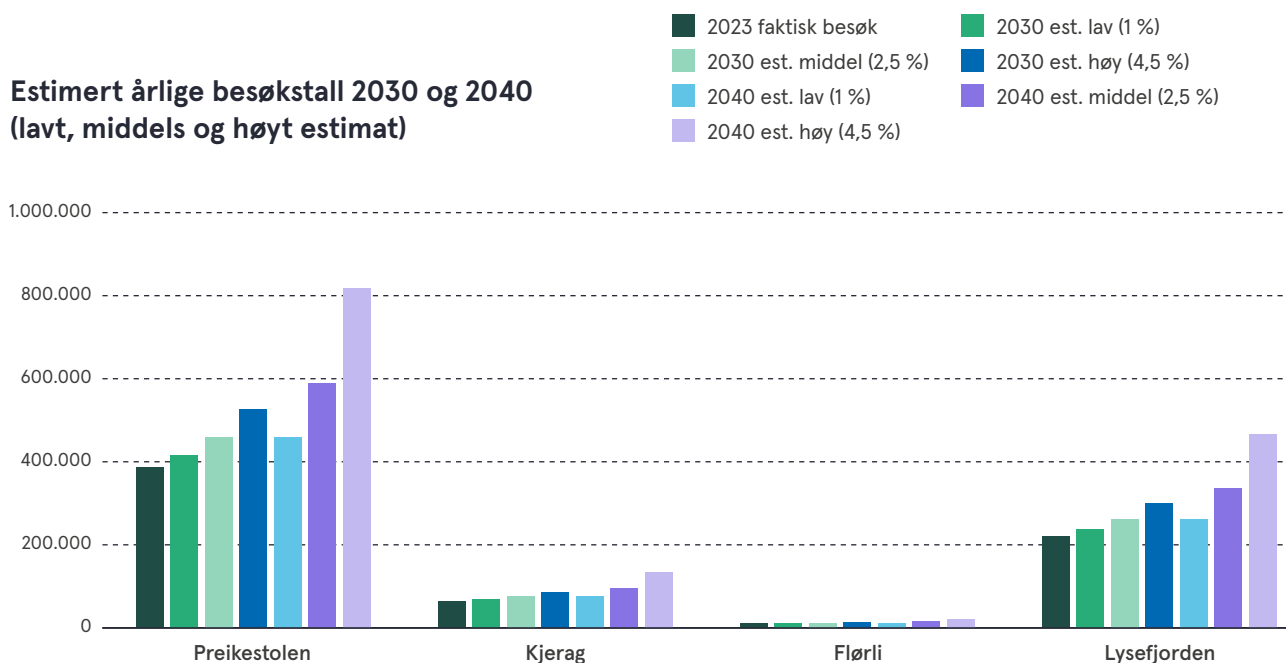
Kilde: Lysefjorden Utvikling, Årsrapport 2023.

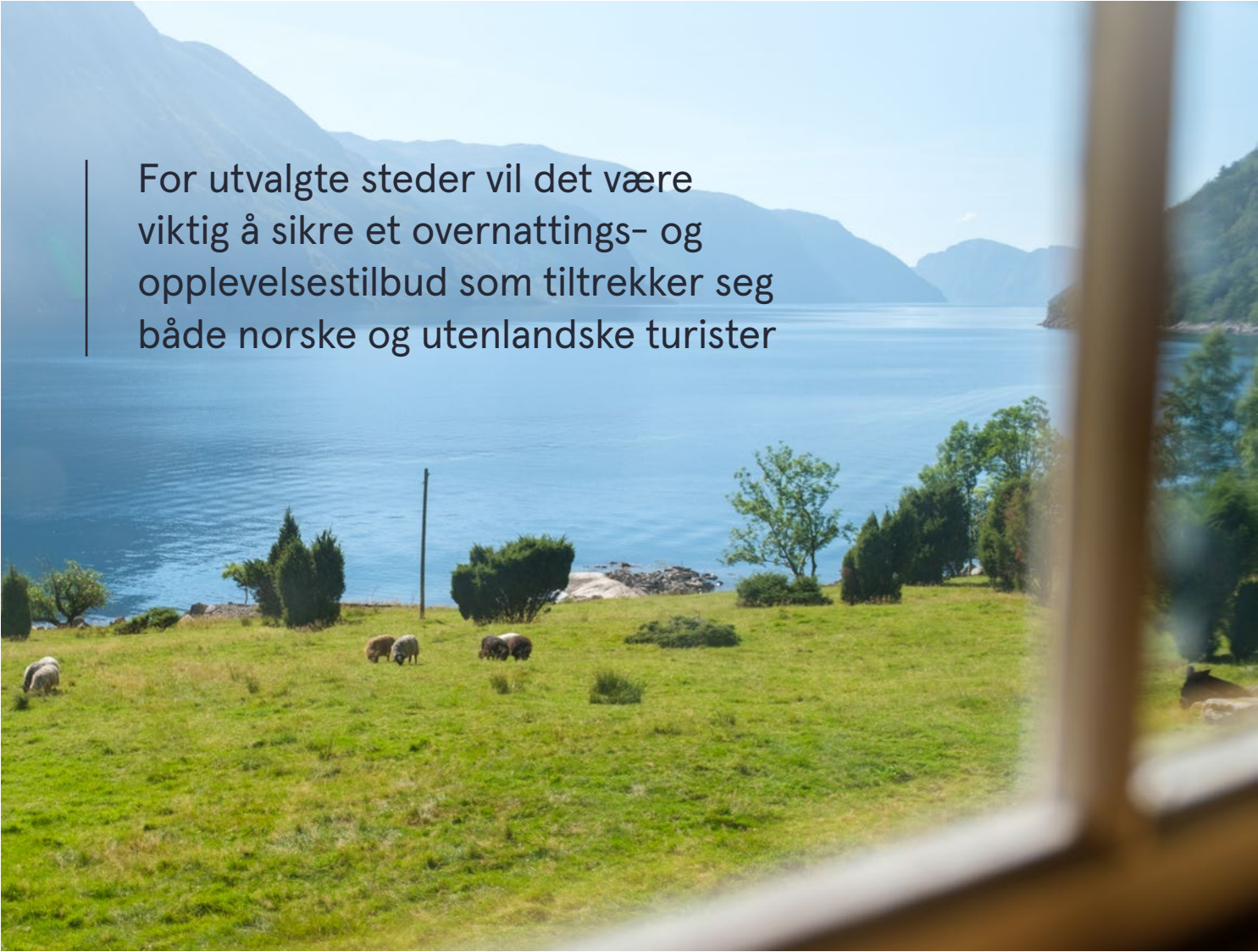
Det er vanskelig å lage gode besøksframskrivninger til Preikestolen og de andre attraksjonene i Lysefjorden. Utvikling i reiselivet avhenger av en rekke ulike forhold – politiske, økonomiske og klimatiske – både globalt, regionalt og lokalt. Antatt vekst i globalt reiseliv kan ikke fordeles jevnt mellom land, regioner og destinasjoner. Det kan heller ikke forventes like stor vekst til alle attraksjoner i et område. Den reelle veksten i besøk til Lysefjorden vil i tillegg avhenge av en rekke faktorer, hvor transporttilbud og utvikling av opplevelser og overnattingstilbud i Lysefjorden antas å være de viktigste faktorene.

Basert på ulike scenarier for reiselivsutvikling kan vi likevel anta at veksten i antall besøkende til de ulike destinasjonene i Lysefjorden vil være innenfor et spenn for lav og høy vekst (henholdsvis 1 % og 4,5 % årlig vekst i antall besøkende). Estimering av vekst for de ulike destinasjonene mot 2040 innenfor et slikt spenn er nyttig for å synliggjøre hvilke hensyn som må ivaretas både generelt i arbeidet med reiselivs- og destinasjonsutvikling i Lysefjorden og spesifikt i arbeidet med regionalplanen.

Estimert årlige besøkstall 2030 og 2040 (lavt, middels og høyt estimat)

Figur 7. Besøkstall for attraksjonene. Faktiske tall for 2023 og estimert for 2030 og 2040 basert på tre scenarier for vekst. Besøkstall for 2023 er hentet fra årsrapport for 2023, Lysefjorden Utvikling.

For utvalgte steder vil det være viktig å sikre et overnattings- og opplevelsestilbud som tiltrekker seg både norske og utenlandske turister

Selv om planen har ambisjoner om å spre mer aktivitet fra Preikestolen og utover i Lysefjordområdet er det allerede i dag et stort gap mellom antall fotturister til Preikestolen og båtturister til Lysefjorden på den ene siden, og de mindre tilgjengelige stedene.

Forutsetningen for å få til vekst i Lysebotn og særlig Flørli er at det tilrettelegges for et tilstrekkelig transporttilbud på fjorden. For utvalgte steder vil det være viktig å sikre et overnattings- og opplevelsestilbud som tiltrekker seg både norske og utenlandske turister. Tilstrekkelig vann- og avløpskapasitet er en utfordring som må løses dersom destinasjonene skal bygges opp med større overnattingskapasitet enn i dag.

For Preikestolen vil det være krevende med fortsatt høy vekst uten at det innføres nye tiltak knyttet til transport og besøksforvaltning. Et mulig grep for å håndtere fortsatt vekst kan på sikt være etablering av rundløype fra Preikestolhytta i kombinasjon med shuttlebuss eller lignende. Dette vil i teorien kunne doble makskapasitet på stien uten at det tilrettelegges for mer parkering ved Preikestolhytta. For Kjerag er også potensialet for vekst av fotturister som kommer i privatbil begrenset av parkeringsdekningen ved Øygardstøl.

Lyngsheia er et relativt snøsikkert område hvor det er et etablert område for skiturfart på vinterstid, og hvor det kjøres noen skiløyper og er brøytet parkeringsplasser langs fylkesveien.

Lyngsheia er et viktig friluftslivsområde hele året, men er viktig for å bidra til vinteraktivitet og slik sett bidra til å være en del av grunnlaget for helårsturisme.

Ulike reisemål eller naturattraksjoner har ulike tålegrenser, og om disse overstiges vil det gå utover naturverdiene, men også opplevelsen i seg selv. For flere av destinasjonene vil en økning i antall besøkende også kunne føre til økt press på sårbar natur. En bærekraftig reiselivsutvikling må ta utgangspunkt i naturen og områdets øvrige tålegrense. Besøksforvaltningsplan og tålegrenseanalyser er viktige verktøy for å håndtere vekst på en god måte.

Verdiskaping og sysselsetting

Reiselivsnæringen er Norges femte største eksportnæring, og gir arbeid til over 180 000 personer. I tillegg øker etterspørselen etter naturbaserte og autentiske aktiviteter, som gjør Norge generelt, og Lysefjordområdet spesielt, til attraktive reisemål. Dette forklarer noe av hvorfor etterspørselen etter reiser til Norge har økt.

I 2023 var det 570 000 cruisegjester i Stavanger-regionen, hovedsakelig la cruise-skipene til i Stavanger. Om lag 30 prosent av cruisegjestene drar på ekskursjon (Region Stavanger), hvorav mange av cruisegjestene drar på dagstur med båt fra Stavanger og innover Lysefjorden, og en god del går til Preikestolen. Lysefjorden og Preikestolen er hovedattraksjonene blant besøksmålene i regionen, og er hovedgrunnen til at turistene kommer til regionen (Kunnskapsgrunnlag, Asplan Viak). I 2023 var det om lag 2,3 millioner gjestedøgn for kommersiell overnatting i hotell, camping, hytter og vandrerhjem i Rogaland,

Verdiskaping fra «Preikestolturisten»

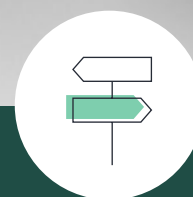
En turist til Preikestolen tilbringer i snitt 2,6 dager i Ryfylke eller på Nord Jæren i forbindelse med besøket. Natten før turen tilbringer 31 % i Stavanger og 21 % rundt Jørpeland. Natten etter besøket tilbringer 31 % i Stavanger og 10 % rundt Jørpeland. Basert på antall turister er det estimert at forbruk i Rogaland basert på Preikestoltrafikken i perioden mai – oktober 2023 utgjorde kr. 1 560 0780 000,-.

Kilde: Lysefjorden Utvikling

hvorav om lag 1,7 millioner av gjestedøgnene var i Stavanger-regionen (Region Stavanger).

Dette viser at det er allerede en betydelig regional og lokal verdiskaping fra Preikestol- og Lysefjordturismen. Samtidig er det et betydelig potensial for å øke verdiskapningen, både om antall besøkende øker og om man kan øke den enkelte turist sin oppholdstid i regionen.

Eksisterende praksis med at de fleste cruisebåtene legger til kai i de etablerte cruisehavnene i regionen, og at turistene tar dagsturer derfra, bidrar til lokal verdiskaping til transportselskaper og tilbydere av guide- og aktivitetsopplevelser.

2.3 Friluftsliv

Mål og strategier

Hva vil vi

Friluftslivet i Lysefjorden er mangfoldig og basert på naturen premisses.

Slik gjør vi det

- Opprettholde og legge til rette for det enkle, tradisjonelle friluftslivet.
- Styrke vandrerruten «Lysefjorden Rundt» som attraksjon. Bruke differensiering av lengde på dags-etapper og standard/tilretteleggingsgrad som verktøy for besøksforvaltning, slik at de besøkende styres mot mindre sårbare områder.
- Begrense inngrep og benytte eksisterende infrastruktur, med godt vedlikehold og ha lav miljøpåvirkning.
- Vurdere grunnlag for statlig sikring av friluftslivsområder, herunder sikring av innfallsporter og lett tilgjengelige steder for rekreasjon.
- Utarbeide føringer for å redusere støyende aktivitet ved Preikestolen og i Lysefjordområdet.

Kjeragbolten.

Lysefjordområdet er et svært viktig område for friluftslivet, ikke bare lokalt eller i fylket, men også nasjonalt og internasjonalt. Hvert år er det mange hundre tusen som benytter seg av området for å utøve friluftslivsaktiviteter. Flertallet besøker attraksjonene Preikestolen og Kjerag, men også andre turmål i området er attraktive. Det er varierende grad av tilrettelegging for vandring og friluftsliv i Lysefjordområdet, der Preikestolen, Kjerag og Flørli er blant områdene som er best tilrettelagt.

Natur-, kulturmiljø- og landskapsverdiene i Lysefjordområdet er selve attraksjonskraften for friluftslivet. Det er et dilemma at økt tilstrømming fører til ønsker om bedre tilrettelegging og kanalisering av besøkende. Tilrettelegging ved for eksempel utbedring og sikring av stier kan føre til redusert slitasje og bedre opplevelse for de besøkende, men utgjør samtidig et naturinngrep. I planområdet har støy fra helikopterturer (sightseeing), dronebruk omkring Preikestolen blitt pekt på som en utfordring. Stillhet og ro er blant de viktigste kvalitetene ved friluftsliv.

Friluftslivsområder

I Lysefjordområdet er det flere kjente kartlagte og verdisatte områder for friluftsliv. Det fins flere delområder som er kategorisert som «svært viktige» i følge av Miljødirektoratets veileder M-98:

- Lysefjorden, Lysefjorden nord og Lysefjorden sør
- Preikestol-området
- Lysebotn, Kjerag og Flørli
- En rekke områder i og ved Jørpeland, bl.a. Jørpelandsholmen, Jørpelandsvassdraget, Jørpelandsheia og Mosli-Preikestolområdet
- Lyngsheia med skiløyper om vinteren og fine turområder året rundt
- Skåpet
- Dørvika, statlig sikret friluftsområde i Lysefjorden
- Forsand og Uburen
- Røssdalen

2.4 Lokalsamfunn

Mål og strategier

Hva vil vi

Reiselivsutvikling skal styrke lokalsamfunnene.

Slik gjør vi det

- Samarbeid med lokalbefolkningen om å øke bolyst, trivsel og arbeidsplasser.
- Stimulere til bærekraftig, lokal reiselivsutvikling gjennom involvering og medvirkning.
- Utnytte synergier for økt sysselsetting og helårige arbeidsplasser.
- Stedsutvikling som bygger opp om lokalt særpreg, naturkvaliteter og kulturmiljø.

Reiselivsnæringen er en sentral del av næringslivet langs fjorden.

De fleste innbyggerne i Preikestol- og Lysefjordområdet bor i ytre del av Lysefjorden, og de nærliggende sentrene Jørpeland og Forsand. Det er også noen svært få fastboende i indre deler av fjorden, i Lysebotn, Flørli og Songesand. De ytre delene av Lysefjorden har et bedre utgangspunkt i forhold til utvikling, på grunn av relativ nærhet til mer sentrale områder som Stavanger. I de indre delene av Lysefjorden er det behov for vekstdrivere, for eksempel i form av attraksjoner, arbeidsplasser og infrastruktur, om man ønsker å utvide bo- og arbeidsmarkedet. Relativt få innbyggere i de indre delene av området medfører at det finnes lite infrastruktur til støtte for reiselivsmarkedet og begrensede lokale markeder for eventuelle grunderne å lene seg på. Det at folkeveksten hovedsakelig skjer utenfor Preikestol- og Lysefjordområdet, er ikke nødvendigvis bare et minus da det er områdets dramatiske natur som tross alt er attraksjonen.

Reiselivsnæringen er en sentral del av næringslivet langs fjorden. Det er sterke synergier mellom videre utvikling av destinasjoner og reiselivet i Lysefjorden, og arbeidsplasser og bolyst. Det tilbys blant annet overnattingstilbud og en rekke guidede turer og aktiviteter knyttet til Preikestolen og Lysefjorden. Ettersom det legges opp til en bærekraftig reiselivsutvikling som tar opp i seg noen regenerative prinsipper, antas det å gi positive virkninger også for lokalsamfunnet. Utfordringer kan være knyttet til offentlig transport som har kapasitetsutfordringer, og som kan øke ytterligere ved økt besøk til området.

2.5 Transport og mobilitet

Mål og strategier

Hva vil vi

Lysefjordområdet har et koordinert, forutsigbart og miljøvennlig transporttilbud tilpasset ambisjonene for de prioriterte områdene hele året.

Slik gjør vi det

- Sikre tilgang/tilgjengelighet til prioriterte attraksjoner og destinasjoner.
- Styre besøkende og regulere ferdsel til viktige innfallsporter med tilstrekkelig parkering og lademuligheter.
- Utvikle et utslippsfritt kollektivtilbud med god stabilitet og forutsigbart rutetilbud i et langsiktig perspektiv. Herunder godt fungerende korrespondanse mellom de ulike transportmidlene og til viktige innfallsporter.

Vegnettet og det offentlige kollektivtilbudet i Lysefjordområdet er ikke rustet til å håndtere turiststrømmen i området i dag. Mange av turistene benytter seg av private tilbud som fjordcruise og RIB-båttur på Lysefjorden, eller turistbuss til Preikestolhytta eller Øygardstølen (Kjerag). Det går ikke rutebuss til disse to attraksjonene. Noen private aktører tilbyr private cruise som kombinerer tur på Lysefjorden med tur til Preikestolen.

Mens Kjerag og Preikestolen er tilgjengelig med både privatbil og turistbuss, er Flørli helt avhengig av tilbudene på fjorden for å få turister dit. Innerst i Lysefjorden er det et behov for å frakte besøkende til Kjerag som ikke kommer i egen bil, mellom overnattingssteder i Lysebotn og Øygardstølen.

Fremtidig vekst i antall besøkende til området vil gi ytterligere kapasitetsutfordringer for

Øygardsstøl og hårnålssvingene på Lysevegen.

det offentlige kollektivtilbudet på fjorden. Ved de største attraksjonene vil en økning i antall besøkende med privatbil gi kapasitetsutfordringer både på vei og parkeringsareal. Av hensyn til både naturverdier, støy og områdets attraktivitet er det gode grunner til at flere besøkende til Lysefjorden, og særlig Preikestolen, velger vekk privatbilen til fordel for offentlige og private buss- og ferjetilbud.

Det er også et potensial for å øke sykkel-turismen i Lysefjorden. Lysefjordruta er en sykkelrundtur mellom Lysebotn, Sirdal, Dirdal, Lauvvik, Jørpeland, Tau, Årdal og Songesand. På strekningen mellom Songesand og Lysebotn må man ta rutebåt. Lysefjorden Utvikling gjør et utredningsarbeid for mulig etablering av en sykkeltrase med utgangspunkt i Songesand og opp Daladalen i retning Lysebotn, slik at hele Lysefjordruta blir landfast. Det er allerede vei på deler av strekningen i dag. Stisykling er også en aktivitet, som det er konkrete planer for i kommunene Strand og Hjelmeland.

Dersom det skal tilrettelegges for flere turister på Kjerag i de største utfartsdagene uten å etablere mer parkering, må det på sikt på plass flere transportmuligheter mellom Lysebotn, Øygardstøl, Sirdal og Stavanger/Sandnes. Mot både Øygardstøl og Songesand er det også begrenset kapasitet på veien som kan gjøre en større vekst i privatbiler, busser og bobiler krevende.

Planarbeidet har også avdekket et behov for bedre kollektivtilbud for både turister og fastboende fra de ulike aktørene rundt Lysefjorden. Kapasiteten til de offentlige tilbyderne på fjorden har gått ned siden 2019, noe som ikke samsvarer med etterspørselen fra turister i området. Dette påvirker i

Fordeling av transportmiddel

Turister som ankom Rogaland i 2022 reiste i hovedsak med bil, bobil eller motorsykel (totalt 61 %), men noen kom med fly (12 %), ferje (7 %) og cruise (8 %). Buss, tog og annet utgjorde resterende 12 %. For Preikestolen utgjorde bil, leiebil og bobil 73 % av de reisende. Private bussaktører fraktet 15 %, mens cruise-buss fraktet 9 % av turistene. Resterende 4 % ankom med motorsykel eller annet. I snitt reiste turister i et reisefølge på 2,9 personer til Lysefjordområdet i 2022.

Kilde: Trafikkanalyse Preikestolen og Lysefjordområdet, 2023, Rambøll

tillegg fastboende, næringsaktører, bønder, hytteeiere osv. i området som er avhengige av et godt rutetilbud på fjorden. Det er spesielt i sommermånedene når det er flest besøkende til attraksjonene i Lysefjordområdet at kapasiteten til det offentlige kollektivtilbudet på Lysefjorden er for lavt. For Preikestolen vil et offentlig eller privat busstilbud mellom Jørpeland og Preikestolhytta være et viktig tiltak. Det er fra 2025 inngått en tiårig avtale om nytt rutebåttilbud på Lysefjorden, med avganger mellom Lauvvik og Lysebotn. Fra april 2026 skal dette være et helelektrisk fartøy med plass til 97 passasjerer og 12 personbiler.

The background features several vertical bars of varying heights and shades of green, creating a modern, abstract design. The bars are positioned at different intervals across the page, with some extending from the top and others from the bottom.

3. Felles arealstrategi og retningslinjer for bærekraftig arealbruk i Lysefjorden

Det er utviklet en felles regional arealstrategi med planprinsipper og retningslinjer for arealbruk. Disse legges til grunn for videre planlegging og arealforvaltning i Lysefjorden.

3.1. Hvorfor felles arealstrategi med planprinsipper og retningslinjer?

Regionalplan etter plan- og bygningslovens § 8-1 muliggjør bruk av regionale retningslinjer for arealbruk. Disse er retningsgivende, men skal legges til grunn for kommunal, regional og statlig planlegging og arealforvaltning. Arealplaner og byggesaker i strid med regionale retningslinjer kan bli møtt med innsigelse eller klage fra regionale og statlige myndigheter.

Selv om det allerede gis rammer for planlegging og arealforvaltning i Lysefjorden gjennom kommuneplaner, andre regionale planer og verneforskrifter (se kap. 5), har planprosessen vist at det er et behov for å forankre noen felles planprinsipper i en regional arealstrategi og et sett felles retningslinjer for bærekraftig arealbruk.

Retningslinjene gir føringer for arealbruk som også skal legges til grunn i arealforvaltning etter annet lovverk enn plan- og bygningsloven. Dette gjelder blant annet ved etablering av nye stier, landbruksveier og lignende tiltak der det normalt ikke trengs planavklaring etter plan- og bygningsloven. Videre gir retningslinjene føringer for utviklingsselskapet og andre som skal utvikle Lysefjordområdet som et bærekraftig reisemål.

Sammen med planens mål, strategier og handlingsprogram skal arealstrategien og retningslinjene i dette kapittelet bidra til å samordne og ivareta nasjonale og regionale interesser i planområdet samtidig som det legges til rette for bærekraftig destinasjons- og reiselivsutvikling.

3.2 Planprinsipper

Ta vare på landskapet, natur- og kulturmiljøverdiene i Lysefjorden

Landskapet, naturen og kulturmiljøet i Lysefjorden har høy egenverdi, og som attraksjoner er de selve grunnlaget for områdets attraktivitet og status som et av Norges mest kjente turistmål. En attraksjon i reiseliv refererer til severdigheter, opplevelser og aktiviteter som tiltrekker turister og påvirker deres valg av reisemål. De kan være både menneskeskapte og naturlige, og de spiller en avgjørende rolle i reiselivsdestinasjoner ved å stimulere reiselysten og tilby unike opplevelser.

I planen er selve Lysefjorden samt Preikestolen, Kjerag, Flørli, vandrerruten, Lyseveien og Lysebotn beskrevet som attraksjoner av særlig stor verdi på grunn av sin tiltrekningskraft og et høyt antall besøkende. Ved å ta vare på disse verdiene sikrer man at området beholder avgjørende verdier for området og fortsetter

Bryggen ved Håheller.

å være en viktig ressurs for reiselivet og regional utvikling. Dette er essensielt for å opprettholde områdets status som en av de viktigste severdighetene i Norden.

Legge til rette for utvikling av prioriterte destinasjoner som er tilgjengelige, attraktive og har kapasitet for utvikling

Jørpeland og Forsand har status som regiondelsenter og lokalsenter i Regionalplan for Jæren og Søre Ryfylke og er planområdets viktigste sentre for utvikling av lokalsamfunn, tjeneste- og servicetilbud. I planen er de komplettert med destinasjoner som sentre for reiseliv. En destinasjon i reiseliv refererer til et geografisk område som tiltrekker seg turister og besøkende på grunn av sine unike attraksjoner, opplevelser og fasiliteter. Destinasjonene som er prioritert i planen er valgt med bakgrunn i deres markedspotensial og tålegrenser for utvikling. Stedene har kapasitet for å romme vekst i antall besøkende og reiselivsnæringen, og de egner seg for utvikling av nødvendig infrastruktur, transport- og overnattingstilbud.

For de utvalgte destinasjonene området ved Preikestolhytta, området ved Skjerafjellet, Flørli, Lysebotn-Øygardsstølen, Songesand og Lauvvik, som allerede har tiltrekningskraft og utviklingspotensial, legges det til rette for en målrettet og effektiv ressursbruk. Prioriteringene skal gi forutsigbarhet for

investeringer og bidra til synergier mellom offentlig og privat innsats. En framgangsmåte uten slik prioritering vil fragmentere grunnlag for forutsigbare samarbeid.

Gjennom å samle aktiviteter og besøkende på strategiske steder, skapes det bedre grunnlag for lokal verdiskaping og næringsutvikling knyttet til turisme, og øker sannsynligheten for at det kan etableres et tilstrekkelig transporttilbud. Destinasjonene kan tilby en kombinasjon av overnatting, service og opplevelser som grunnlag for et helhetlig reiselivsprodukt, noe som er viktig for å skape attraktive og konkurransedyktige reisemål. Stedenes plassering i ulike deler av Lysefjordområdet gir grunnlag for et helårig reisemål.

Prioritering av destinasjoner med kapasitet for utvikling kan bidra til å forebygge overturisme og sikre en mer balansert vekst. Utvikling av nødvendig infrastruktur sikrer at destinasjonene kan håndtere økt besøk på en bærekraftig måte, og bidrar til å forbedre totalopplevelsen for både besøkende og lokalsamfunn.

Bedre mobilitet og styre besøksstrømmer til attraksjoner og prioriterte destinasjoner gjennom utvalgte innfallsporter og tilrettelagte forbindelser

En innfallsport er et inngangspunkt til et område eller en destinasjon, ofte et tettsted eller

transportknutepunkt, som gir tilgang til andre steder og attraksjoner i regionen. Innfallsporter kan tilby nødvendig infrastruktur som parkering, toaletter, og andre fasiliteter som gjør besøket mer behagelig og praktisk for turister.

Hovedrute sjø og Jørpeland har status som hovedinnfallsporter mens Forsand, Lauvik, området ved Preikestolhytta, Lyngsheia, Songesand, Lysebotn-Øygardsstølen og Oanes er andre prioriterte innfallsporter. Innfallsportene skal bidra til å kanalisere og styre besøksstrømmene i planområdet. Dette gir bedre kontroll over turisttrafikken og kan redusere negative påvirkninger på sårbare områder. Ved å konsentrere besøkende til områder som tåler høye besøkstall, bidrar dette plangrepet til å beskytte mer sårbare naturområder mot overturisme og slitasje.

En sammenhengende vandrerute rundt Lysefjorden vil knytte sammen kjente attraksjoner som Preikestolen, Flørli, og Kjerag, og dermed skape en unik helhetlig opplevelse for besøkende.

Innfallsportene fungerer som knutepunkter for transport, informasjon og startpunkter for turer. Dette kan gi besøkende en bedre og mer strukturert opplevelse, med lettere tilgang til nødvendig informasjon og tjenester. Prioritering av innfallsporter med tilknytning til hovedruter for vei og sjø legger til rette for en mer effektiv infrastrukturutvikling. Dette kan inkludere forbedringer i parkeringsmuligheter, kaionråder og kollektivtransport.

Differensiering mellom hovedinnfallsporter og øvrige prioriterte innfallsporter legger opp til en fleksibel tilnærming som kan tilpasses ulike behov og kapasiteter i forskjellige områder.

Binde sammen attraksjonene og de prioriterte destinasjonene med en sammenhengende vandrerute rundt Lysefjorden.

En sammenhengende vandrerute rundt Lysefjorden vil knytte sammen kjente attraksjoner som Preikestolen, Flørli, og Kjerag, og dermed skape en unik helhetlig opplevelse for besøkende. Dette kan bidra til å styrke Lysefjordens identitet som en unik vandredestinasjon og bidra til at flere blir lenger i området, noe som kan øke verdiskapingen.

En rute med varierende standard som tar hensyn til naturen og tilrettelegger for dags-etapper av varierende lengde vil gi besøksstyring som reduserer slitasje på de mest populære stedene og fordeler besøkende over et større område.

Et helhetlig konsept med differensiert tilbud og varierte opplevelser kan tiltrekke ulike målgrupper, fra erfarne vandrere til familier som ønsker kortere turer.

3.3 Retningslinjer

3.3.1 Regional arealstrategi for Preikestolen og Lysefjordområdet

Felles planprinsipper

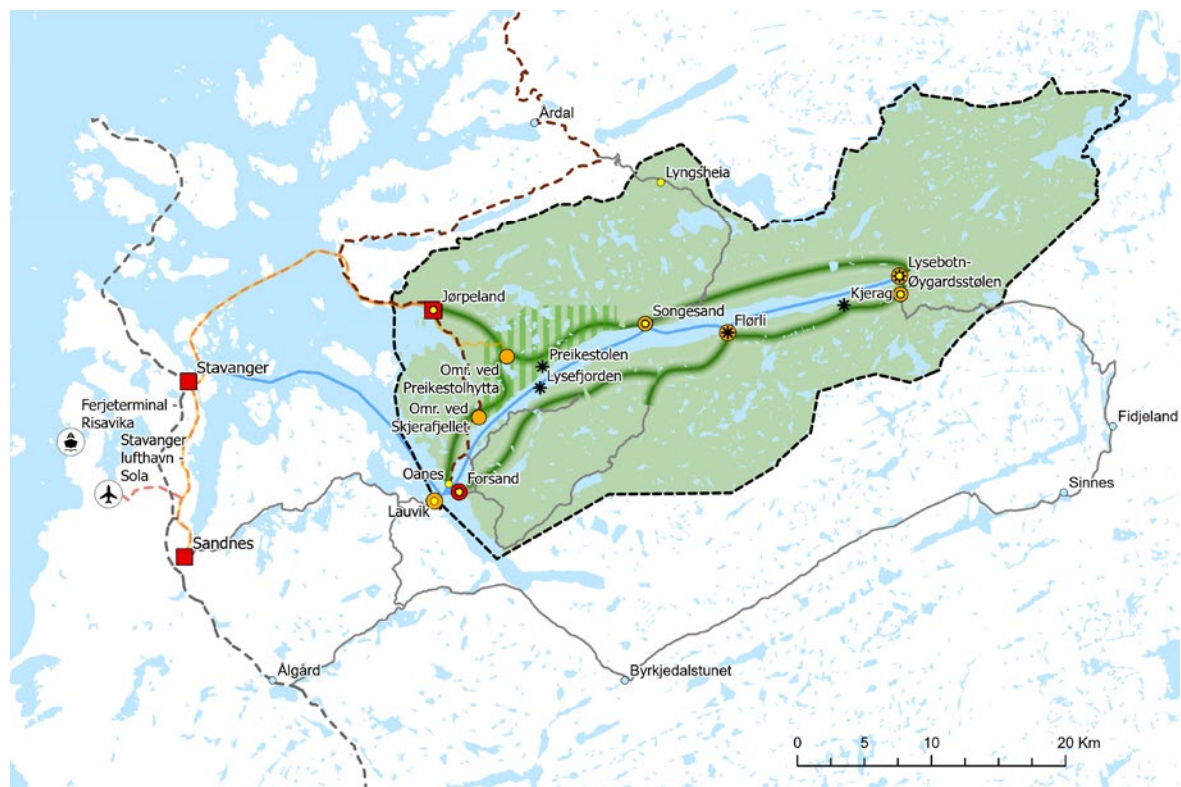
- I. Ta vare på landskapet, natur- og kulturmiljøverdiene i Lysefjorden.
- II. Legge til rette for utvikling av prioriterte destinasjoner som er tilgjengelige, attraktive og har kapasitet for utvikling.
- III. Bedre mobilitet og styre besøksstrømmer til attraksjoner og prioriterte destinasjoner gjennom utvalgte innfallsporter og tilrettelagte forbindelser.
- IV. Binde sammen attraksjonene og de prioriterte destinasjonene med en sammenhengende vandrerrute rundt Lysefjorden.

Preikestolen.

Arealstrategikart

Planavgrensning

Regionalt prioriterte utviklingsområder

- * Attraksjoner
- Region(del)senter
- Destinasjon
- Lokalsenter
- Innfallspport

Miljø

- Stillesone (konkret avgrensning avklares på lavere plannivå)
- Blågrønne verdier

Transport

- Hovedvegnett
- Annet vegnett
- Hovedrute buss
- Hovedrute båt

Annen informasjon

- Nasjonal turistveg
- Vandrerute, konkret trase avklares i egne prosesser
- Flyplass
- Ferjeterminal

Figur 8. Kartet viser regionalt prioriterte utviklingsområder, og danner grunnlaget for ønskede arealstrategier i planområdet.

Forklaring til arealstrategikart

	Formål	Kriterier	Steder
Regiondelsenter Jørpeland	Regiondelsenter jf. Regionalplan for Jæren og Søre Ryfylke og hovedinnfallsport til planområdet	• Knutepunkt for handel, tjenester og offentlig transport i Søre Ryfylke • Har nærings- og befolkningsgrunnlag til å støtte et bredt spekter av tjenester og funksjoner • Sentrumsområde med kapasitet for videre utvikling, inkludert overnatting, handel og servering	Jørpeland
Lokalsenter Forsand	Lokalsenter jf. Regionalplan for Jæren og Søre Ryfylke og innfallsport til planområdet	• Har nærings- og befolkningsgrunnlag til å støtte et bredt spekter av tjenester og funksjoner • Sentrumsområde med kapasitet for videre utvikling, inkludert overnatting, handel og servering	Forsand
Attraksjoner	Tiltrekke og samle turister og besøkende	• De aller viktigste severdighetene • Har stor tiltrekningskraft • Høyt antall besøkende	Lysefjorden, Preikestolen, Kjerag, Flørli, vandrerruten, Lyseveien, Lysebotn
Destinasjoner (Se også retningslinje 3.3.2)	Gi bredere tilbud knyttet til overnatting, service og opplevelser, samtidig som det sikres forutsigbar utvikling av nødvendig infrastruktur	• Har tiltrekningskraft • Har kapasitet for videre utvikling, inkludert overnatting • Har ulike funksjoner og grad av tilrettelegging som er stedstilpasset	Flørli, Lysebotn–Øygardsstølen, området ved Preikestolhytta, Songesand, Lauvvik og området ved Skjerafjellet*
Innfallsporter (Se også retningslinje 3.3.3)	Kanaliserer besøkende til destinasjoner og attraksjoner	• Strategisk lokalisering for styring av trafikkstrømmer til attraksjonene • Tåler høye besøkstall • Tilknytning til hovedrute veg/sjø • Infrastruktur som kai og parkering • Har ulike funksjoner og grad av tilrettelegging som er stedstilpasset	Hovedinnfallsporter: Jørpeland og hovedrute sjø Øvrige prioriterte innfallsporter: Forsand, Lauvvik, området ved Preikestolhytta, Lyngsheia, Songesand, Lysebotn–Øygardsstølen, Oanes
Vandrerrute (Se også retningslinje 3.3.4)	Sammenhengende vandrerrute som knytter sammen attraksjoner og destinasjoner	• En opplevelserik rute • Tar hensyn til natur – varierende standard • Dagsetapper av varierende lengde av hensyn til besøksstyring (maks 4–5 timer) • Enkle overnattingstilbud kan etableres utenom destinasjoner	Rundt hele fjorden, fra Oanes til Forsand

* For området ved Skjerafjellet gjelder; Det vil tas ny stilling til status i etterkant av en avklaring av den pågående klagesaken mellom Statsforvalteren og Strand kommune. Dette vil gjøres gjennom en mindre planjustering.

3.3.2 Regionalt prioriterte destinasjoner

- I. Det skal være særskilt regional innsats for å sikre bærekraftig utvikling tilpasset stedenes tålegrenser. Utvikling skal bygge på både steds- og tålegrense-analyser. Områdene bør planlegges på en helhetlig måte, med bruk av områderegulering.
- II. Det bør tilrettelegges for at områdene, samlet sett, har et komplementært opplevelses-, service- og overnattings-tilbud.
- III. Nye aktiviteter, reiselivstilbud og bebyggelse bør tilpasses de ulike destinasjonenes stedsidentitet, landskaps- og kultur-miljøverdier.
- III. I tillegg til innfallsportene kan det tilrettelegges for enkelte parkeringsanlegg med tilpasset kapasitet, sanitæranlegg og avfallhåndtering, langs hovedvei ved vandrerruten.
- IV. Det skal planlegges for trygge og attraktive forbindelser fra overordnet sykkelnett til innfallsportene. Forbindelsen mellom Jørpeland og Preikestolhytta bør prioriteres.
- V. Sykkeltrese kan vurderes på nordsiden av fjorden for å binde sammen anleggsveien i Daladalen og Lyseveien Nord.

3.3.3 Innfallsporter

- I. Framtidig økning av biltrafikk til Preikestol-området skal i hovedsak kanaliseres til Jørpeland som hovedinnfallsport. Jørpeland bør tilrettelegges med tilstrekkelig kapasitet og utforming knyttet til parkering og kollektivinfrastruktur. Det bør ikke tillates flere parkingsplasser ved Preikestolhytta og Moslimyra, utover et begrenset antall nye plasser ifm. ansattparkering.
- II. For å sikre bedre tilgjengelighet til attraksjoner og destinasjoner bør det også utvikles parkering ved andre prioriterte innfallsporter (se 3.3.1.). Dimensjonering av parkeringsanlegg og god informasjon til besøkende skal ivareta attraksjonenes tålegrenser for trafikk og ikke komme i konflikt med viktige natur, kultur- eller landskapsverdier.

3.3.4 Sammenhengende vandrerrute

- I. Eksisterende sti danner grunnlaget for vandrerruten rundt Lysefjorden. Denne bør videreutvikles med en standard tilpasset de stedlige forholdene. Grad av tilrettelegging for den enkelte etappe må tilpasses og er avhengig av bruksprofil, naturverdier, kulturminner, vilt, landbruks- og landskapshensyn. Der det historisk har vært knyttet stier fra fjorden til høyden skal det vurderes om slike stier skal kunne reetableres.
- II. Nye traseer bør unntaksvis vurderes der det tilfører vandrerruten økte kvaliteter i form av bedre utsikt til Lysefjorden, gir bedre kobling mellom destinasjonene langs Lysefjorden og har lav konflikt med landbruk, landskaps-, kulturmiljø- og naturverdier.
- III. Av hensyn til avfall og sanitære forhold bør hoveddelen av overnattingen skje i destinasjonene. Langs vandrerruten kan det vurderes nye overnattingstilbud, med standard tilpasset de stedlige forholdene, der det er avgjørende for å etablere overkommelige dagsetapper.

- IV. Videre planlegging av dagsetapper og nye overnattingstilbud langs vandreruten må ta hensyn til både beredskap og naturverdier. Differensiering av lengde og standard/tilretteleggingsgrad på dagsetappene benyttes til å styre besøkende mot mindre sårbare områder.
- V. Vandreruten på nordsiden av fjorden bør generelt tilrettelegges med kortere etapper (maks 4-5 timer). På sørsiden av fjorden kan dagsetappene bli lenger av hensyn til villrein/sårbar natur.
- VI. Etablering av andre nye stisystemer i planområdet skal begrenses. Nye stier skal ha en tydelig funksjon, som å forbinde viktige målpunkt, og skal etableres uten å forringe natur- og kulturmiljøverdier.
- VII. Nye stier utredes ut ifra en helhetlig vurdering av besøkstrykk, omfanget av slitasje, og sårbarhetsvurdering.

3.3.5 Nye utbyggingsprosjekt

- I. Omdisponering av LNF eller sjøareal til utbyggingsprosjekt skal begrenses og kun tillates dersom det er nødvendig for å oppnå viktige samfunnsmål, i tråd med regionalplanen og øvrige regionale og nasjonale mål.
- II. Det skal vurderes om områder som allerede er regulert eller avsatt til utbygging i kommuneplan, og som er i strid med målene i regional plan, bør tilbakeføres til LNF-formål eller sjøareal.
- III. Etablerte områder for fritidsbebyggelse og reiseliv skal fortettes før det åpnes for utbygging i nye områder. Eksisterende infrastruktur til vann og avløp bør benyttes i størst mulig grad. Det skal bygges areal-effektivt og skånsomt for å ivareta hensyn til landskap, natur og kulturverdier.

Hytter ved Skreddaren.

3.3.6 Landskap, natur- og kulturmiljøverdier

- I. Ved tilrettelegging for ferdsel og bruk, skal verdifull og sårbar flora, fauna og sårbare økosystemer skjermes.
- II. Landskap, natur og kulturmiljøer langs fjorden skal skånes for inngrep som vil kunne forringe deres verdi. Kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap skal ivaretas og tilrettelegges som ressurser for kunnskap, opplevelse og bruk.
- III. Områder registrert som geologisk arv skal skånes for inngrep som vil forringe geologisk verdi eller opplevelsverdi. Dette gjelder særlig Refsvatnmorenen, Esmarkmorenen, Preikestolen og Kjerag.
- IV. Området markert i Riksantikvarens *Oversikt over kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse samt i Regionalplan for kulturmiljø 2023–2035* skal ivaretas som et kontrastfullt fjord- og kraftlandskap med et mangfold av kulturminner fra både forhistorisk og historisk tid. Kontrasten mellom de mange fjord- og fjellgårdene, de mektige fjellsidene og store kraftutbyggingene knyttet til utbyggingen av kraftverkene på Flørli og i Lysebotn er et særtrekk, som må ivaretas.
- V. Enkeltstående kulturminner i området må ses i sammenheng med landskapet og fjorden. Verneverdige kulturminner og landskapselementer må ivaretas.

Kulturmiljø knyttet til sentrale satsningsområder:

Flørli

- Flørli utgjør et helhetlig kulturmiljø med svært høy verneverdi. Det må sikres helhetlig forvaltning av kulturmiljøet. Både vern og nødvendige endringer knyttet til ny bruk bør forankres i en helhetlig reguleringsplan med tilhørende forvaltningsplan.
- Tilrettelegging for nye funksjoner bør løses gjennom ny bruk av eksisterende bygningsmasse, og kun i helt nødvendig grad gjennom veltilpassede nybygg.
- Det bør sikres et generelt eksteriørvern, men også originale og kulturhistorisk viktige interiører må ivaretas.

Lysebotn

- Lysebotn utgjør samlet sett et kulturmiljø med stor tidsdybde. Det er mange automatisk fredede kulturminner og rike spor etter bl.a. historisk gardsdrift og gamle ferdselsveger. Lysebotn har

et tydelig delmiljø med en lang rekke kulturminner og tydelig spor i kulturlandskapet etter den tidlige kraftutbyggingen på 1940–1960-tallet.

- Lysebotn inngår i kulturlandskapet Lysefjorden, som har nasjonal interesse.
- Kulturmiljøverdiene bør ivaretas gjennom en helhetlig reguleringsplan på bakgrunn av en overordnet kartlegging av lokale, regionale og nasjonale verneverdier.

Lysevegen

- Lysevegen har vesentlig regional verneverdi som veiminne. Veien viser den nyere kraftutbyggings påvirkning på landskapet, samtidig som veien gir anledning til opplevelse av landskapet.
- Veien bør i størst mulig grad bevares med opprinnelig forløp, kurvatur og utførelse. Nødvendige tiltak på veien utover vanlig vedlikehold bør avklares med antikvarisk myndighet.

VI. For kulturmiljø knyttet til sentrale satsningsområder gjelder særskilte retningslinjer (se faktaboks med utfyllende informasjon over).

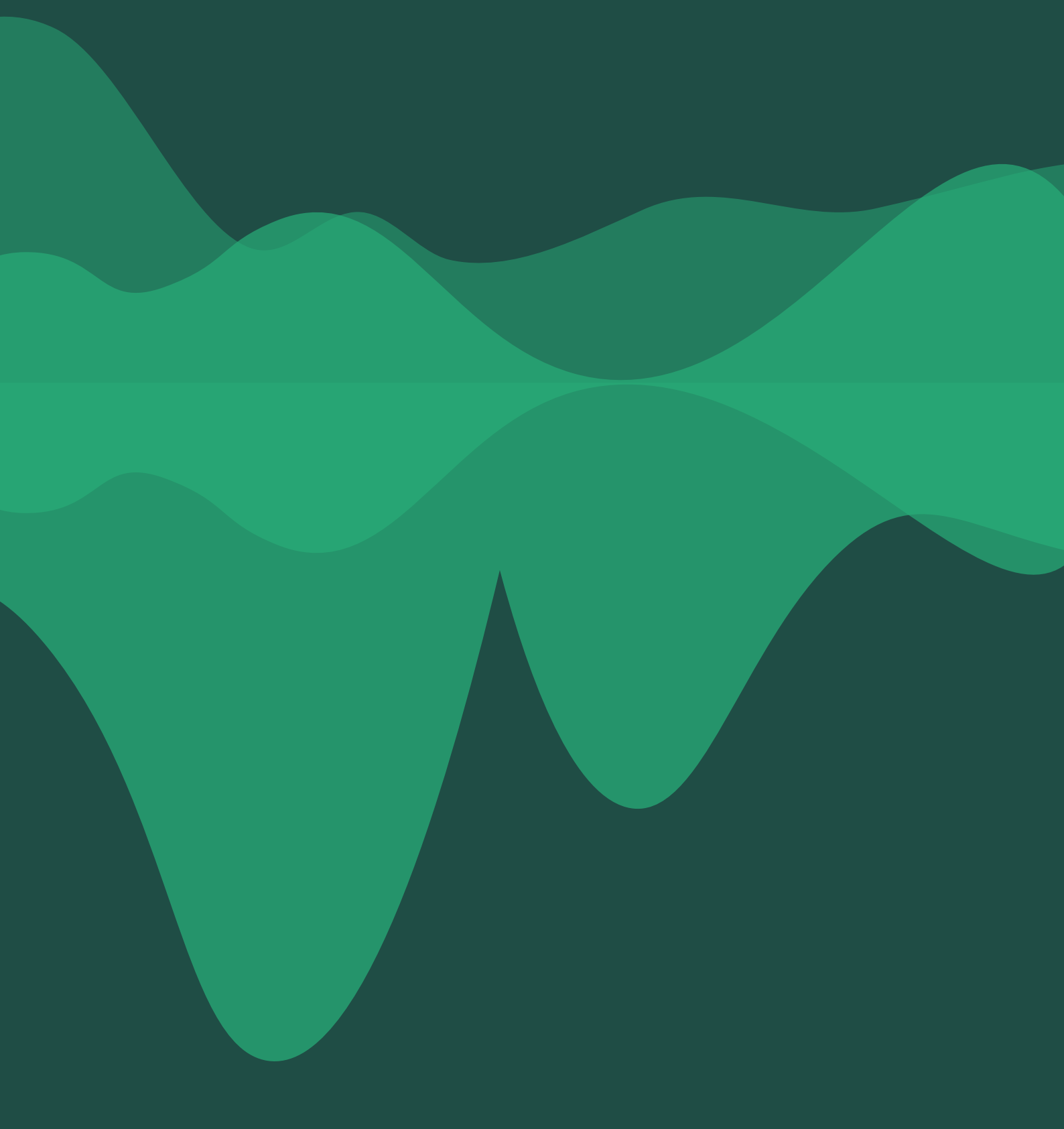
3.3.7 Stillesone – Preikestolen og Neverdalsfjellet

- Stillhet og ro er positivt for folkehelsen, og er viktig for rekreasjon og friluftslivsopplevelsen. I natur- og friluftslivsområder omkring Preikestolen og Neverdalsfjellet hvor det er høyt besøkstrykk bør det i fremtidige kommuneplaner etableres en stillesone, hensynssone støy jf. plan- og bygningsloven § 11-8 a. Kartet viser minimums område for hvilket areal som bør utredes nærmere som stillesone.
- Støyende aktiviteter er uønsket i stillesonen, dette gjelder også luftfart, og det skal

arbeides for å redusere støyende aktivitet. Støynivået i stillesonen skal ikke økes.

- Lavtgående luftfartøyer knyttet til rekreasjon eller kommersiell virksomhet, f.eks. droner og helikopter, er uønsket i og over stillesonen. Det bør arbeides for en flyforbudssone over stillesonen. Det kan gis dispensasjon for særskilte oppdrag og aktiviteter, som eksempelvis filmproduksjon, mediaproduksjoner og kulturevents, vilkårene settes i kommuneplanen.
- Samfunnsnyttige oppdrag, som f.eks. redningsaksjoner og tilsyn/vedlikehold/oppføring med/av godkjente installasjoner/ inngrep i området tillates.

4. Gjennomføring

An abstract graphic consisting of several overlapping, wavy, organic shapes in various shades of green. The shapes are layered, creating a sense of depth and movement. The colors range from a dark, muted green to a bright, vibrant green. The overall effect is a modern, flowing background element.

4.1 Organisering

4.1.1 Overordnede prinsipper for organisering

For å følge opp visjon, strategier og mål i regionalplanen, har det som del av planarbeidet blitt utredet mulige måter å organisere daglig drift og strategisk utvikling innenfor planområdet. Organiseringen bør bidra til en besøksforvaltning som sikrer en bærekraftig utvikling som er innenfor grensene til det landskap, naturressurser, kulturmiljø og lokalsamfunn tåler, samtidig som det er grunnlag for lønnsom næringsdrift og lokal verdiskaping. Organiseringen bør også hensynta at planområdet har blitt utvidet til å gjelde hele Lysefjorden og at det er et mål å bidra til helhetlig destinasjonsutvikling og forvaltning.

I Miljødirektoratets veileder for besøksforvaltning beskrives besøksforvaltning som «en metode som hjelper deg med langsiktig og helhetlig planlegging, slik at du kan legge til rette for og styre bruken av et område etter definerte mål. Målet er at både natur- og kulturverdiene, allemannsretten, opplevelsen

«Målet er at både natur- og kulturverdiene, allemannsretten, opplevelsen og sikkerheten blir ivaretatt»

Kilde: Miljødirektoratets veileder for besøksforvaltning.

og sikkerheten blir ivaretatt». Veilederen sier videre «Arbeidet med besøksforvaltning skal også involvere lokalsamfunnet, slik at trivsel og bolyst blir ivaretatt og det blir lagt til rette for bred lokal verdiskaping».

I veilederen presenteres følgende tre prinsipper for besøksforvaltning knyttet til natur- og kulturverdiene:

1. Ivareta natur- og kulturverdiene.

Natur- og kulturverdiene er selve grunnressursen til det naturbaserte reisemålet og utfartsområdet, og det er derfor helt avgjørende at dette ressursgrunnlaget ivaretas og tillegges størst vekt i arbeidet. Hensynet til natur- og kulturverdiene må gå foran andre hensyn.

2. Bygg livskraftige lokalsamfunn.

Utvikling og forvaltning av et naturbasert reisemål eller utfartssted er nært knyttet til hensyn til og utvikling av lokalsamfunnet. Arbeidet må bidra til å bygge gode, livskraftige lokalsamfunn gjennom å ivareta både natur, kultur, bolyst og lokal lønnsomhet. Arbeidet må skje i tett dialog med innbyggerne, og utvikling må planlegges, utvikles og drives i et omforent lokalsamfunnsperspektiv. Som regel vil det som er godt for lokalsamfunnet og naturen, også være godt for de tilreisende.

3. Sikre forpliktende samhandling og gode løsninger.

Private og offentlige aktører på det naturbaserte reisemålet må samhandle med hverandre i forpliktende og langsiktige løp, og samtidig sikre best mulig samhandling lokalt og regionalt. Kommunen bør være sentral i arbeidet.

I tillegg til de tre prinsippene for besøksforvaltning knyttet til natur- og kulturverdiene så bør organisering bidra til helhetlig destinasjonsutvikling. Det handler om å utvikle et bærekraftig reiseliv, og bør ta utgangspunkt i FNs turistorganisasjons prinsipper som handler

om (1) bevaring av natur, kultur og miljø, (2) styrking av sosiale verdier, og (3) økonomisk levedyktighet (se utfyllende beskrivelse i kap. 1). Samtidig så vil regionalt samarbeid mellom private og offentlige aktører bidra til å sikre at utviklingen er koordinert og langsiktig.

Organiseringen må ivareta:

Regionalt samarbeid

- Sikre samarbeid
- Felles prioriteringer

Bærekraftig arealforvaltning

- Bærekraftig utvikling
- Ta vare på natur, kulturmiljø og landskap

Destinasjonsutvikling

- Tilrettelegging
- Drift og vedlikehold

Figur 9. Illustrerer de oppgavene organiseringen for oppfølging av den regionale planen skal sikre samarbeid om.

4.1.2 Vurdering av ulike organisasjonsformer

Det ble gjort en vurdering av ulike organisatoriske modeller som kan være aktuelle for Lysefjordområdet i kunnskapsgrunnlaget til regionalplanen (MIMIR 2024). Vurderingene har tatt utgangspunkt i visjonen «Lysefjorden skal bli Nordens mest bærekraftige reiselivsdestinasjon», samt planens innsatsområder og avveiningene som må gjøres i forholdet mellom vern og bruk.

Ulike former for organisering har blitt vurdert, inkludert nasjonalpark og landskapsvernområde med egne verneområdestyrer, regionalpark, destinasjonsledelse etter Innovasjon Norges merkeordning, og dagens organisasjonsmodell (se oppsummering i tabell 3).

Organisering i form av nasjonalpark og naturreservater etableres med utgangspunkt i særskilte naturkvaliteter. Det foreligger ikke kunnskap som sier at Lysefjordområdet som helhet har kvaliteter som gjør planområdet aktuelt som nasjonalpark eller naturreservat. Selv om det finnes avgrensede områder i planområdet som allerede er naturreservater eller landskapsvernområder, eller har naturfaglige verdier som kvalifiserer for bl.a. naturreservat eller nasjonalpark, så er det ikke aktuelt for en helhetlig organisasjonsform for hele planområdet. I tillegg er konklusjonen ut fra dagens utfordringsbilde at fordelene med disse organisasjonsformene ikke veier opp for rådighetsinnskrenkninger på utvikling og forvaltning som organisasjonsformene innebærer på nåværende tidspunkt.

Dersom slitasje og press på området øker i vesentlig grad kan imidlertid organisering som f.eks. landskapsvernområde eller

nasjonalpark være en fremtidig løsning, fordi en slik organisering bidrar til økt vern av natur, kultur og miljø. Å vurdere behov for endret organisering i møte med nye utfordringer vil være et viktig tema for plansamarbeidet som etableres for å følge opp regionalplanen.

Stiftelsen Preikestolen og Lysefjorden Utvikling er de to selskapene som til nå har hatt ansvar for forvaltning og utvikling innenfor planområdet. Begge selskaper nyter stor tillit og oppleves å ha sterk gjennomføringskraft til tross for lite ressurser. I undersøkelsen (MIMIR 2024) får de høy score på utvikling av området og noe lavere på vern, ivaretagelse av kulturminner og på verdiskaping.

Utfordringen er at de to selskapene har overlappende ansvarsområde og at stiftelsen Preikestolen ikke har ansvar for helhetlig utvikling av planområdet.

Anbefalingen fra MIMIR (2024) er å ta utgangspunkt i den organiseringen som er i området i dag og videreutvikle den for å gjennomføre den nye regionale planen. Det blir blant annet nevnt at vedtektene må styrkes og kobles tett til regionalplanen og målene i den, og at det må sikres samhandling mellom dagens selskaper for eksempel gjennom juridisk forpliktende avtaler.

Videre arbeid med vurdering av fremtidig organisering bør ta utgangspunkt i de overordnede prinsippene beskrevet i 4.1.1, og følges opp i planens handlingsprogram.

Vurdering av organisatoriske modeller

Organisatoriske modeller	Fordeler	Ulemper
Landskapsvern-område	Reguleringsstatus og organiseringen med et verneområdestyre gi sterkere vern for natur, kultur og miljø	- Verneområdestyrets sammensetning og mandat er ikke tilpasset målet om næringsutvikling - Hele området vil ikke kvalifisere til landskapsvern-område, og det vil være behov for en forvaltningsorganisasjon for områdene som ikke dekkes av landskapsvern-området
Regionalpark	- Passer for hele planområdet - Krav til langsiktige styringsdokumenter - Forpliktene offentlig-privat samhandling - Å være en del av en organisasjon som jobber med rammebetingelser og erfaringsutveksling - Internasjonalt kjent merkevare - Internasjonalt kunnskapsnettverk	- Må søke opptak, innfri gitte kriterier - Evalueringer og krav som kan være unødig byråkratiserende, dersom de ikke bidrar til bedre forvaltning enn det man har i dag - Parkene har mistet den statlige grunnfinansieringen de opprinnelig hadde
Destinasjonsledelse etter Innovasjon Norges merkeordning	- Skal sikre koordinering av samfunns-økonomiske, kulturelle, klima- og miljømessige forhold på reisemålet - Deltakere og mandat kan skreddersys for aktørsituasjon og mål for regionalplan	- Er påkrevd for merkede reisemål som Lysefjorden. Er derfor et premiss som må hensyntas i en fremtidig struktur - Kan oppleves som uklart, jf. ingen gitte rammer for mandat, utvelgelse og juridiske forhold - Kan fremstå som for reiselivsrettet og usikker om modellen ivaretar en god nok helhetlig offentlig forvaltning av området
Lysefjorden Utvikling AS	- Etablert selskap med bredt eierskap og høy tillit lokalt - Verdigrunnlag knyttet til bærekraft og samfunnsutvikling - Gjennomføringsevne	- Små rammer, personavhengig - Ikke mandat knyttet til natur-, kulturmiljø og landskap - Ikke mandat knyttet til markedsføring/ ansvarlig markedsføring

Tabell 3. Oppsummering av vurdering av ulike organisatoriske modeller som kan være aktuelle for Lysefjordområdet fra kunnskapsgrunnlaget (MIMIR 2024)

4.2 Finansiering

4.2.1 Finansieringsbehov

Oppfølging av Regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområdet er knyttet opp mot mål og strategier i planen og tiltak i handlingsprogrammet. Det er behov for økt ressursinnsats og finansiering utover dagens nivå for å nå ambisjonene med regionalplanen og for å gjennomføre handlingsprogrammet. Planen peker på fem innsatsområder med mål og strategier. Dette er tema det er særlig viktig å samarbeide om og rette innsatsen mot.

Regionalplanen legger opp til at Preikestolen og Lysefjordområdet skal utvikles videre som et attraktivt helårsreisemål, samtidig som natur, kulturmiljø, landskapsverdier og lokalsamfunn skal ivaretas. Dette inkluderer en satsing mot bærekraftig reiselivs- og destinasjonsutvikling som har betydelige kostnader når det kommer til blant annet drift og vedlikehold i forbindelse med naturbasert reiseliv, oppgradering av infrastruktur og bygg, skjøtsel av kulturminner, og oppgradert transporttilbud.

Det legges opp til at bærekraftig forvaltning av naturen er en grunnleggende forutsetning for naturbasert reiseliv i området. For at natur-, kulturmiljø- og friluftslivsverdiene skal ivaretas i reiselivssammenheng er det behov for en aktiv natur- og besøksforvaltning, som blant annet handler om riktig tilrettelegging, kanalisering og veiledning. Naturbasert reiseliv kan potensielt ha store kostnader om man ønsker å forvalte områdene på en god måte, samtidig som tilbudet er attraktivt for turister og andre besøkende. Kostnadene omfatter såkalte fellesgoder, som er goder alle kan benytte seg av, og inkluderer blant annet opparbeidede parkeringsanlegg, toalettanlegg, informasjonspunkter og tilrettelagte stier. Finansiering av fellesgoder har over lang tid vært en utfordring for norsk reiseliv. Manglende finansiering av fellesgoder er et problem både for storsamfunnet (natur- og kulturgoder forringes), for lokalsamfunnet (trengsel, forsøpling og støy), for de besøkende (reiseopplevelsen blir dårligere) og for reiselivsnæringen (redusert attraktivitet og reduserte inntekter der kundeopplevelsen svekkes). Det er behov

for finansiering av slike fellesgoder for å nå ambisjonene i regionalplanen, men det er et dilemma hvordan det skal finansieres, spesielt knyttet til allemannsretten og prinsippet om at tilgang til norsk natur skal være gratis.

Planens satsning på prioriterte destinasjoner og innfallsporter legger opp til en samlet og økt ressursbruk og bidrar samtidig til en enighet om hvor ressursene skal prioriteres. En økt besøksmengde krever oppgradering, drift og vedlikehold av de prioriterte områdene. Dette inkluderer at infrastrukturen bedres og at det tilrettelegges med ulike tilbud. Blant annet legger planen opp til å styrke Flørli som en reiselivsdestinasjon. Bygningsmassen på Flørli har stort behov for vedlikehold, samtidig må det tilrettelegges for å håndtere økt besøksmengde som også ivaretar kulturmiljøet og naturen. Det er estimert kostnader på flere 10-tallsmillioner kroner.

Planen har mål om et forbedret transporttilbud i Lysefjordområdet som skal ivareta ambisjonene for de prioriterte destinasjonene. I dag består transporttilbudet både av offentlige og private tilbydere. Kapasiteten på veinettet og det offentlige kollektivtilbudet er ikke rustet til å håndtere dagens turiststrøm, og heller ikke fremtidig vekst i antall besøkende til området. I tillegg kan økt veitrafikk føre til behov for trafikksikringstiltak. For eksempel er det mange turgåere langs fylkesveien mellom Jøssang og Preikestolparkeringen, her kan det være et behov bygging av gang- og sykkelvei som har betydelige kostnader. Fylkeskommunen har ansvar for fylkesveiene og kollektivtilbud med buss og båt, oppdraget er imidlertid begrenset til å tilby kollektivtilbud til befolkningen og næringsliv. De nasjonale finansieringsordningene for samferdsel er ikke

En økt besøksmengde krever oppgradering, drift og vedlikehold av de prioriterte områdene.

rigget for å transportere turister. Det er derfor en utfordring å dekke finansieringsbehovet i slike områder på tross av at det er et betydelig behov for økte midler for å imøtekomme disse kapasitetsutfordringene.

Fylkeskommunen har begrenset med midler, og har heller ikke ansvar for å finansiere alle potensielle kostnader som det er behov for. Det vil være viktig med samarbeid mellom ulike aktører og mobilisering av tilgjengelige ressurser og virkemidler for å nå ambisjonene i regionalplanen.

4.2.2 Finansieringsmuligheter

Denne planen betyr ikke at alle finansieringsbehov løses, men peker på en retning for økt finansieringskapasitet og muligheter.

Muligheten til å finansiere etablering, drift og vedlikehold av fellesgoder har vært en av reiselivets utfordringer over lang tid. I NOU 2023: 10 Leve og oppleve drøftes en rekke mulige finansieringsløsninger, der det skilles mellom frivillighetens bidrag, brukerbetaling, offentlig finansiering og besøksbidrag. Den vanligste formen for finansiering er offentlige midler, som finansierer tilbud til lokalbefolkningen, eksempelvis fellesgoder som tilrettelagte friluftsområder og drift og vedlikehold i utfartsområder. I noen tilfeller

benyttes også parkeringsavgifter ved parkering til friluftslivsområder til drift og vedlikehold av parkeringsanlegget (Friluftsloven § 14). Retten til gratis ferdsel i utmark legger imidlertid begrensninger på hva som kan finansieres med såkalt brukerbetaling. Det finnes også ulike tilskuddsordninger (både regionalt og nasjonalt) som støtter opp om tiltak som omfavner fellesgoder. For eksempel kan tilskudds- og autorisasjonsordningen Nasjonale turiststier være et verktøy for å ivareta naturverdiene og håndtere høye besøkstall på populære turmål. Likevel beskriver NOU 2023: 10 videre at det bør etableres en langsiktig og forutsigbar løsning for å finansiere etablering, drift og vedlikehold av fellesgoder, der de besøkende bidrar.

Andre former for finansiering kan være såkalte partnerskap eller spleiselag, som kan være samarbeid mellom næringsliv, lokale bedrifter, offentlige aktører og organisasjoner for felles satsing inn mot prosjekter og finansiering av disse. En slik mobilisering av ressurser som samordner tilgjengelige midler er avhengig av at flere aktører går sammen og prioriterer en satsning.

God offentlig infrastruktur for transport er viktig for et konkurransedyktig reiseliv, men det er en utfordring å dekke finansieringsbehovet for dette i Lysefjordområdet, da hovedoppdraget til det offentlige tilbudet er begrenset til å tilby kollektivtilbud til befolkningen og næringsliv, og ikke turister. Det kan argumenteres for at reiselivets transportbehov bør inkluderes i det offentlige tilbud, men det vil i så fall føre til betydelige kostnader som må dekkes av det offentlige og som det ikke finnes finansieringsmuligheter til i dag. En annen løsning kan være et samarbeid eller et spleiselag mellom ulike sektorer som har betydning for reiselivet.

Et slik samarbeid kan potensielt tilby mer fleksibilitet enn ordinære og rene offentlige kollektivtransportløsninger.

Opprettelse av fond kan også være en alternativ løsning for å dekke finansieringsbehovet. Eksempelvis har New Zealand et statlig fond som bidrar med økonomisk støtte til lokal-samfunn som opplever utfordringer på grunn av høye besøkstall. Dette fondet er innrettet slik at kommuner og ideelle organisasjoner kan søke om midler fra fondet til infrastrukturtiltak som bidrar til bedre opplevelser for de besøkende, og som gjør at befolkningen aksepterer reiselivet på stedet. Et annet eksempel fra Island er et fond som er rettet mot utvikling, vedlikehold og beskyttelse av attraksjoner og ruter. Det skal bidra til å tilrettelegge for besøkendes sikkerhet og beskytte naturen.

Muligheten for å opprette private fond bør også vurderes. Private kan inviteres til å legge midler inn i fond som går til konkrete prosjekt, f.eks. restaurering av bygninger, oppgradering av definerte traseer av vandrute eller annet, og der motytelsen for de private kan være å knytte navn til bygningen eller traseen eller på annen måte markedsføre generøse givere. Det er helt klart et stort finansieringsbehov for å oppnå ambisjonene med regionalplanen og for å gjennomføre handlingsprogrammet, og det vil ikke løses umiddelbart. I handlingsprogrammet er det foreslått å etablere et felles prosjekt som skal utrede ulike former for finansiering. I tillegg bør kontakt mot nasjonale myndigheter for å få på plass en form for besøksbidrag prioriteres.

5. Konsekvenser for miljø og samfunn

Ved Songesand.

For å belyse vesentlige konsekvenser er det gjennomført en konsekvensutredning og risiko og sårbarhetsanalyse (ROS) av planforslaget. Analysen er på et overordnet nivå og baserer seg på eksisterende kunnskap. Relevante forhold som ikke er belyst i konsekvensutredningen, må utredes i påfølgende kommunale planprosesser, både i kommuneplanens arealdel og ved detaljregulering.

5.1 Klima og miljøpåvirkning

Det ventes fortsatt vekst i reiselivet i Lysefjorden uavhengig av regionalplanen. Konsekvenser av planforslaget er derfor vurdert mot et nullalternativ uten ny regional politikk for planområdet.

Sammen med generelle føringer for arealbruk og miljøhensyn bidrar «plangrepet» med å beskrive og prioritere hhv. destinasjoner, innfallsporter og vandreruten rundt fjorden til å oppdatere regional politikk for hvordan videre vekst i reiselivsnæring og friluftsliv i Lysefjorden kan skje på en miljømessig bærekraftig måte. Gjennom differensiering av ulike områder og besøksforvaltning vil planen kunne bidra til å bekjempe utfordringer med naturslitasje, støy og forurensning, samtidig som friluftslivsverdiene gjøres mer tilgjengelig og de mest sårbare naturverdiene skjermes. Mer reiselivsaktivitet vil kunne være både positivt og negativt for ivaretagelse av kulturminne og kulturmiljøverdiene. Planforslaget gir også større mulighet for å håndtere ukontrollert og uforutsigbar utbygging enn 0-alternativ. Det vurderes at planforslaget i sum vil ha positiv konsekvens vurdert iht. Miljødirektoratet sin veileder M-1941.

5.2 Samfunnsvirkninger

Planforslaget bidrar til å samle tråder og gi retning til videre arbeid med bærekraftig reiselivsutvikling i planområdet. Prioritering av enkelte områder som destinasjoner og innfallsporter, og en regional forankring

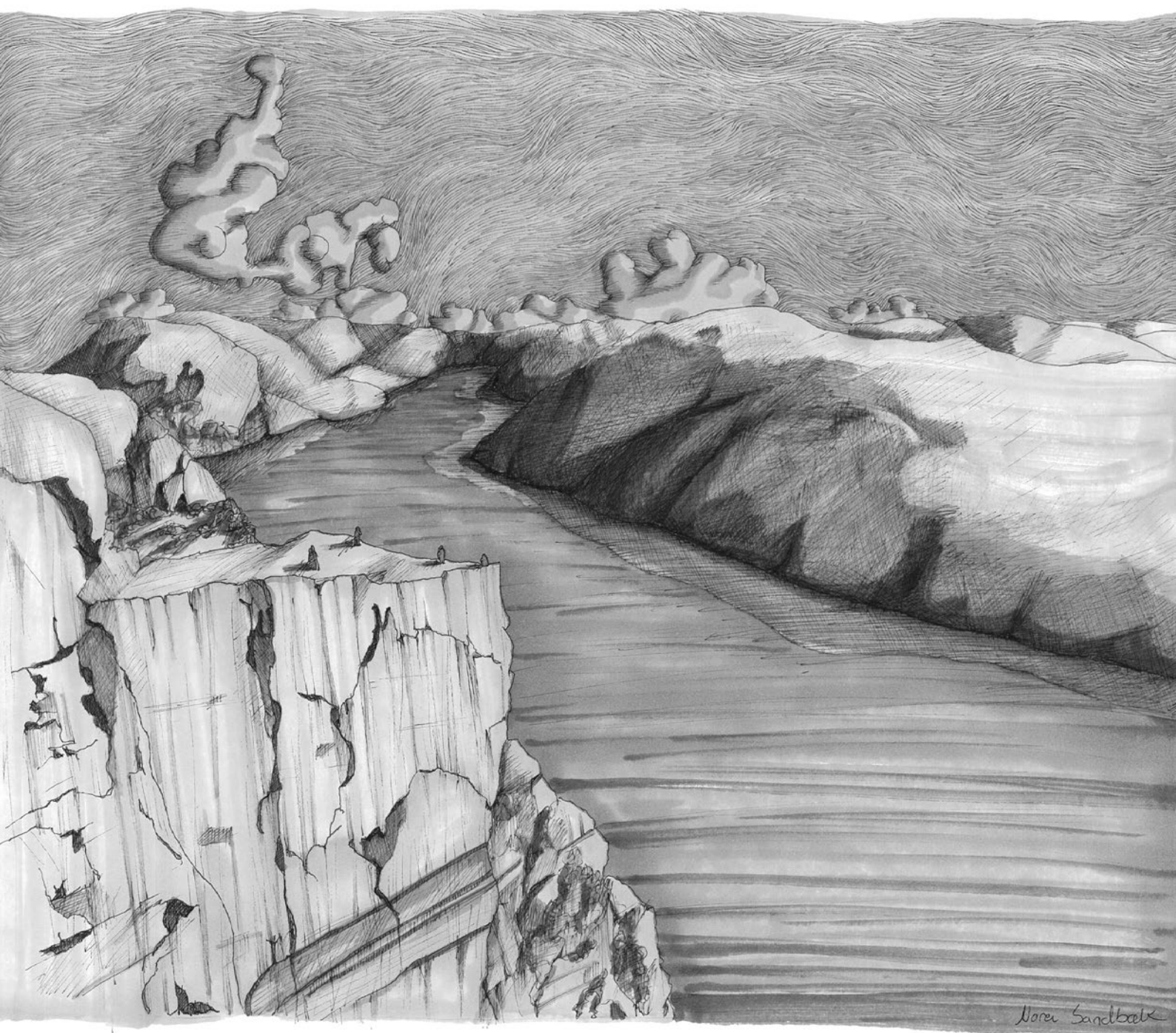
av arbeidet med en helhetlig vandrerute vil kunne gi fart til utviklingen og stimulere investering i nødvendig infrastruktur, inkludert fra fylkeskommunen selv.

Sammenlignet med nullalternativet vil planforslaget ha positiv virkning for utvikling av tjenestetilbudet og et mer bærekraftig transportsystem i planområdet. Dette vil kunne bidra til et bedre reiselivstilbud og mer verdiskapning i Lysefjorden, enn i et null-alternativ basert på dagens situasjon, der majoriteten av de besøkende kun går til Preikestolen på dagstur eller tar et dagscruise på Lysefjorden. Et større tilbud i Lysefjorden vil også kunne styrke sysselsetting og bostedsattraktivitet i planområdet.

5.3 Risiko og sårbarhet (ROS)

ROS for regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområdet legger til grunn aktuelle hendelser som er relevante for planens overordnede mål og konkrete føringer om utvikling av destinasjoner, innfallsporter og vandrerute.

Analysen viser at et bratt og risikofylt terreng, begrenset infrastruktur og stor trafikk med mennesker ved varierende kunnskap om vær og friluftsliv utgjør en klar risiko for hendelser. Analysen oppsummerer aktuelle hendelser, konsekvenser og mulige tiltak på et overordnet nivå og viser til annen litteratur som vil være nyttig for videre arbeid med planlegging og beredskap i planområdet.

Rogaland fylkeskommune
Postboks 130 sentrum
4001 Stavanger

Rogaland
fylkeskommune

Besøksadresse:
Ankerkvartalet
Haakon VII's gate 9
4005 Stavanger

Telefon:
51 51 66 00

E-post:
firmapost@rogfk.no

www.rogfk.no